

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Radka Kovandová

**Vznik a zánik manželství s ohledem na majetkoprávní
aspekty**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): listopad 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila prameny a literaturu a byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6. 12. 2011

Radka Kovandová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. JUDr. Josefovi Salačovi, Ph.D. za pomoc při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH:

Úvod.....	1
1. Vznik manželství	2
1.1. Vznik manželství z hlediska civilního práva.....	2
1.1.1. Pojem a účel manželství	2
1.1.2. Zásnuby.....	4
1.1.3. Předpoklady manželství a sňatku	4
1.1.3.1. Způsobilost k manželství (osobní předpoklady)	5
1.1.3.2. Sňatečné prohlášení.....	6
1.1.3.3. Sňatečný obřad.....	8
1.1.4. Předodдавkové řízení	9
1.1.4.1. Žádost a doklady.....	9
1.1.4.2. Osvědčení.....	10
1.1.5. Zvláštní způsoby uzavírání manželství	11
1.1.5.1. Uzavření manželství zástupcem.....	11
1.1.5.2. Uzavření manželství v cizině	12
1.1.5.3. Uzavření manželství v přímém ohrožení života snoubence	12
1.1.6. Právní následky sňatku	13
1.2. Vznik manželství z hlediska církevního práva.....	14
1.2.1. Manželský svazek v církevním právu	14
1.2.2. Zásnuby a příprava na manželství	15
1.2.3. Překážky manželství	16
1.2.4. Vznik manželství v církevním právu.....	20
1.3. Vznik společného jmění manželů.....	22
1.3.1. Předmět společného jmění manželů	22
1.3.2. Způsoby nabývání majetku do společného jmění manželů	25
1.3.2.1. Nabytí majetku na základě smlouvy	26
1.3.2.2. Nabytí majetku na základě jiných právních skutečností	29
1.3.3. Nabývání majetku mimo režim společného jmění manželů	32
2. Zánik manželství	34
2.1. Zánik manželství v civilním právu	34
2.1.1. Zánik manželství smrtí	34
2.1.2. Zánik manželství rozvodem	35

2.1.2.1.	Rozvod manželství dle § 24 zákona o rodině	35
2.1.2.2.	Rozvod manželství dle § 24a zákona o rodině.....	36
2.1.2.3.	Rozvod manželství dle § 24b zákona o rodině	38
2.1.3.	Právní následky zániku manželství	38
2.2.	Zánik manželství v církevním právu	40
2.2.1.	Smrt jednoho z manželů – obou manželů	40
2.2.2.	Prohlášení neplatnosti manželství	40
2.2.3.	Církevní rozvázání manželství	41
2.3.	Zánik a vypořádání společného jmění manželů	43
2.3.1.	Zánik společného jmění manželů v důsledku zániku manželství	43
2.3.2.	Zánik společného jmění manželů za manželství	44
2.3.3.	Vypořádání společného jmění manželů	45
2.3.3.1.	Zásady vypořádání společného jmění manželů	45
2.3.3.2.	Vypořádání společného jmění manželů dohodou	46
2.3.3.3.	Vypořádání společného jmění manželů na základě soudního rozhodnutí vydaného na návrh manžela	48
2.3.3.4.	Vypořádání společného jmění manželů na základě zákonné domněnky	49
2.3.4.	Vypořádání společného bydlení	50
	Závěr	53
	Seznam zkratk	56
	Klíčová slova.....	56
	Seznam literatury.....	57
	Seznam příloh.....	62
	Příloha č. 1	63
	Příloha č. 2	64
	Příloha č. 3	66
	Příloha č. 4	69
	Příloha č. 5	74
	Abstrakt	75

ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám institutem manželství a také majetkovým společenstvím, které tvoří nedílnou součást manželství. Jak z názvu diplomové práce vyplývá, chci se zabývat vznikem a zánikem (rozvodem) manželství a to, jak z pohledu civilního práva, tak z pohledu církevního práva. Druhá část napovídá tomu, že se budu věnovat také vzniku a zániku společného jmění manželů a následně jeho vypořádání.

Manželství hraje v dnešní době stále velkou roli, i když počet uzavíraných sňatků klesá. Každý, ať už dítě, mladistvý nebo dospělý se ve svém okolí nebo sám osobně setkal s manželským institutem, ať už v podobě uzavírání či rozvodu manželství. Ani já nejsem výjimkou, v mé rodině jsem zažila několik rozvodů, ale bohužel málo svateb, proto mohu tvrdit, že toto téma je mi velice blízké a to tak, že jsem si ho zvolila jako téma diplomové práce.

Manželství je dnes stejně jako kdykoliv předtím spojováno s myšlenkou, že je základem rodiny a vztahu, ze kterého se mají narodit děti. V současnosti však není neobvyklé, že spolu páry žijí i bez oddacího listu nebo také to, že jedinec vychovává dítě sám. Volba volného soužití nabízí jednoduchost rozchodu partnerů, myslím tím, že pár nemusí absolvovat ve značné většině nepříjemná rozvodová stání, která obnáší řešení intimních záležitostí, úpravu poměrů k nezletilým dětem a také časté spory o majetek. I přes tyto skutečnosti by společnost měla mít zájem na zachování institutu manželství, respektive zachování rodiny.

Aby bylo docíleno správného fungování právní úpravy ve věcech manželských, měl by se justiční systém snažit o zrychlení rozvodového řízení a zákonodárce o zjednodušení právní úpravy. Jsem zastáncem toho názoru, že by soudci měli disponovat větší autonomií vůle v posuzování jednotlivých případů, a to proto, že každý případ je svým způsobem originální, a ne pro všechny stejné případy se hodí stejné řešení.

1. VZNIK MANŽELSTVÍ

1.1 Vznik manželství z hlediska civilního práva

1.1.1. Pojem a účel manželství

V prvé řadě je nutno uvést, že právo na rodinný život je zakotveno i na nejvyšší úrovni, a to v čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kde se upravuje právo na respektování svého soukromého a rodinného života.¹ Legální definici manželství obsahuje § 1 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“). Tento pojem je definován jako trvalé společenství ženy a muže založené zákonem stanoveným způsobem nebo ho lze vykládat jako trvalé a dobrovolné majetkové a osobní společenství muže a ženy, čili osob různého pohlaví.² Hlavním účelem sňatku je založení rodiny a řádná výchova dětí.

Manželství je právně upravený statusový sňatek (je to jediný možný způsob vzniku manželství) muže a ženy, který je právem upravený a jedině dovolený. Při nesplnění zákonných podmínek prohlásí soud manželství za neplatné (tzv. *matrimonium nullum*) nebo prohlásí, že manželství vůbec nevzniklo (tzv. *matrimonium putativum*).

Z dikce zákona o rodině vyplývají některé zásady:

1. Zásada monogamie

Kořeny této zásady sahají do dávné historie, a to konkrétně do doby Břetislavova dekretu z roku 1039, kdy je *de iure* uplatňována zásada monogamie.³ Princip monogamie vychází z tradic křesťanských a kulturních, naproti tomu polygamie vychází z islámských tradic. V islámské kultuře je zvykem, že má muž více manželek, avšak nevýhodou pro muže je to, že musí všem manželkám poskytnout stejný komfort a žádné nesmí být poskytnuta výhoda.

1 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhláška 209/1992 Sb. Ministerstva zahraničních věcí

2 V případě osob stejného pohlaví je třeba užít zákon č. 115/2006 Sb., kde je právně upraveno registrované partnerství, které však nenahrazuje intitut manželství.

3 V. Plecítý, M. Skřejpek, J. Salač, A. Šíma: Základy rodinného práva, str. 19, ISBN 978-80-7380-139-7

2. Zásada osob opačného pohlaví

Vznik manželství je možný jen mezi jedním mužem a jednou ženou. V případě manželství osob stejného pohlaví jde o registrované partnerství. Partnerstvím je to nazýváno proto, že svazku dvou osob stejného pohlaví chybí některé základní atributy manželství. Partneři si jako manželé například nemohou osvojit dítě.

3. Zásada dobrovolnosti

Manželství se uzavírá ústním souhlasem, jenž má být projeven dobrovolně, svobodně, vážně a je prostý omylů. Jakkoliv vynucený souhlas s uzavřením manželství způsobí neplatnost či zdánlivost sňatku. Zákon omezuje volbu partnera jen v nutné míře (nezletilost, duševní porucha, příbuzenství atp.).

4. Zásada rovnosti muže a ženy

Tato zásada je uznávána i na nejvyšší úrovni, a to v čl. 3 Listiny základních práv a svobod, kde je řečeno, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jinému postavení. Na národní úrovni je promítnuta do zákona o rodině, kde je v § 18 stanoveno, že muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti.

5. Zásada uzavření manželství před příslušným orgánem

Příslušnost orgánů k uzavírání manželství je podmíněna rozlišením způsobu uzavření sňatku. Způsoby máme dva:

- a) sňatek uzavřený podle civilního práva
- b) sňatek uzavřený dle kanonického práva.

K uzavření civilního sňatku bude příslušný orgán státu a k uzavření církevního sňatku orgán církve.

1.1.2. Zásnuby

Zasnoubení je chápáno jako příslib uzavřít sňatek. Tento institut má svou dlouhou tradici, která se promítá, jak v civilním, tak i v kanonickém právu. Jako ilustrativní příklad promítnutí zásnub ve světském právu lze uvést ABGB, který definoval v § 45 zasnoubení jako „zatímní slib uzavřít manželství“ a spojoval s ním právní následky zejména ve sféře majetkové (nárok na věno, svatební smlouvy nebo náhrada škody v případě neodůvodněného odstoupení od zasnoubení). V současné době český právní řád tento institut nezná. Právní následky neuzavření manželství nejsou upraveny, proto nelze uzavření sňatku vynucovat žalobou o uzavření manželství. V církevním právu je možné dle kánonu 1062 §2 podat žalobu na náhradu škody, která vznikla v souvislosti s přípravami na svatbu. V civilním právu žádné speciální ustanovení neexistuje, bylo by však možné aplikovat ustanovení o náhradě škody dle § 424 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Čili pokud škoda vznikla v příčinné souvislosti s úmyslným jednáním proti dobrým mravům (je to takové jednání, které poškozuje zájmy fyzických a právnických osob tím, co se mezi poctivými lidmi považuje za přípustné) anebo se lze domáhat vrácení tzv. zásnubního daru za splnění podmínek § 630 občanského zákoníku.⁴

1.1.3. Předpoklady manželství a sňatku

Předpokladem manželství se rozumí podmínky, které musí muž a žena splnit před uzavřením manželství. Podmínky se týkají:

- a) osob, které hodlají uzavřít manželství, a to pokud jde o jejich způsobilost (osobní předpoklady)
- b) sňatečného prohlášení a jeho náležitostí
- c) sňatečného obřadu z hlediska jeho procedurálních náležitostí.

⁴ M. Hrušáková, Z. Králíčková: České rodinné právo, 2. opravené vydání, str. 52, ISBN 80-210-2706-1 (Masarykova univerzita Brno) nebo ISBN 80-7239-104-6 (Doplněk Brno)

1.1.3.1. Způsobilost k manželství (osobní předpoklady)

Jde o soubor předpokladů, které jsou stanoveny právními normami a snoubenci je musejí akceptovat a splnit. Skutečnosti, jež vylučují uzavření manželství, se nazývají překážky manželství (tzv. impedimenta matrimonii). Někdy jsou označovány jako záповědi, zákazy či zákonné zákazy manželství. Katalog tzv. záповědí byl velice rozsáhlý, postupem doby však došlo k jeho zúžení.⁵

Osobní překážky můžeme řadit do dvou kategorií, a to na překážky absolutní a na překážky relativní. Absolutní překážkou rozumíme takovou překážku, která existuje v osobách, které mají v úmyslu uzavřít sňatek. Relativní překážkou rozumíme takovou překážku, která existuje ve vzájemném poměru osob, kde jsou závažné vady (zejména z etických důvodů), které zakazují těmto lidem uzavřít sňatek. Záказ je buď na dobu neurčitou, nebo existují po určitou dobu. Z některých překážek je přípustný tzv. dispenz, neboli odpuštění.⁶ Pokud dojde k uzavření manželství mezi osobami, kterým je zapovězeno, bude manželství trpět vadou a hrozí mu prohlášení za neplatné ex tunc, či za neexistující.

Překážek manželství existuje v evropské kultuře několik, první z nich je záказ dalšího manželství. Ačkoliv je v islámské kultuře povoleno mít několik manželek, v evropské kultuře je to přísně zakázáno a chráněno. Ochrana monogamie je v českém právním řádu uskutečňována prostřednictvím zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), který v § 194 stanoví, že ten, kdo za trvání svého manželství uzavře manželství jiné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Stejně bude potrestán ten, kdo uzavře manželství s osobou, která již je v manželství jiném. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že další manželství je možné uzavřít, až když je první manželství rozvedeno nebo prohlášeno za neplatné.

Druhou překážkou je záказ uzavírání příbuzenských sňatků, ten je obsažen v §12 zákona o rodině. Tímto záказem je ochraňován bezpečný a zdravý vývoj budoucích generací. Sňatek je tedy zapovězen v linii přímé bez omezení a v linii pobočné do druhého stupně.

Třetí překážkou je uzavření manželství nezletilou osobou. Výjimečně lze

5 S. Radvanová, M. Zuklínová: Kurs občanského práva; Instituty rodinného práva, str. 15, ISBN 80-7179-182-2

6 M. Knappová, J. Švestka a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, str. 23, ISBN 80-86395-44-8

nezletilé osobě (starší 16 let) povolit uzavřít manželství za předpokladu, že toto povolení bude v souladu se společenským určením manželství. K této problematice se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR⁷, kdy rozhodl, že: „Zákon sám blíže neurčuje, které důvody lze považovat za tak závažné, že mohou odůvodnit výjimečné rozhodnutí, jakým je povolení uzavřít manželství nezletilci staršímu šestnácti let. Půjde o takové důvody, které mají nejen význam z hlediska osobních zájmů snoubenců, ale odpovídají také zájmům společnosti. Především musí být u snoubenců zjištěny takové vlastnosti, které opravňují k předpokladu, že založené manželství bude harmonické, pevné a trvalé (§ 1 zák. o rod.). Snoubenci musí svou tělesnou i duševní vyspělostí, svým dosavadním životem, povahovými vlastnostmi a poměrem k práci dávat záruku, že jejich manželství bude plnit své společenské poslání.“ Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že osobám mladším 16 let nelze povolit uzavřít manželství, a to z důvodu tělesné a duševní nevyspělosti. Za zletilého považuje § 8 odst. 2 občanského zákoníku osobu, která dosáhla 18 let nebo osobu, která uzavřela dřívější manželství.

Čtvrtou a poslední překážkou podle civilního práva je ta, že manželství nemůže uzavřít osoba stížená duševní vadou (§ 14 zákona o rodině). Z tohoto ustanovení plyne, že osoba, která byla omezena ve své způsobilosti k právním úkonům nebo která trpí duševní poruchou, jež by měla za následek omezení způsobilosti, může uzavřít manželství jen s přivolením soudu.

1.1.3.2. Sňatečné prohlášení

Podmínky sňatečného prohlášení jsou upraveny na několika úrovních, z nichž první úroveň je mezinárodněprávní, kde vedoucím dokumentem je Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (dále jen „Úmluva“).⁸ Úmluva ve svém čl. 1 stanoví, že k tomu, aby mohl být právně uzavřen sňatek, je třeba úplný a svobodný souhlas obou stran, který musí být vyjádřen veřejně, za přítomnosti příslušného orgánu a svědků.

Druhou úroveň úpravy lze spatřovat ve vnitrostátním právu, konkrétně v § 3 odst. 1 zákona o rodině. V tomto ustanovení je řečeno, že k uzavření řádného

⁷ Rozhodnutí ze dne 31. 5. 1976, sp. zn. Cpj 179/75

⁸ Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (New York 1962), vyhláška č. 124/1968 Sb., ministra zahraničních věcí.

manželství je třeba svobodného a úplného prohlášení muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před příslušným orgánem. Toto prohlášení musí být učiněno veřejně a slavnostním způsobem za přítomnosti dvou svědků. Předpoklady sňatečného prohlášení lze tedy shrnout následovně:

- a) způsobilost osoby snoubence,
- b) prohlášení (souhlas, přivolení) učiněné snoubencem osobně,
- c) svobodná, řádná a vážná vůle prostá omylu,
- d) určitý a srozumitelný projev vůle.

Způsobilost osoby snoubence je dána jak věkem, tak jeho psychickým stavem. Pro uzavření manželství je podstatné, aby byla osoba v době uzavírání sňatku starší 18 let nebo 16 let, pokud obdržela přivolení soudu. Dále lze konstatovat, že sňatečné prohlášení je považováno za projev vůle a je důležité, aby bylo prosté závad. Závadné prohlášení učiní osoba, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena (možné povolení soudu), jakož i ten, kdo trpí duševní poruchou, která by vedla k omezení způsobilosti. Prohlášení také nemůže učinit osoba, která není schopna takový úkon učinit (je pod vlivem alkoholu nebo drog).

Osobitost prohlášení se spatřuje v tom, že snoubenec musí být přítomen obřadu osobně a musí učinit sňatečné prohlášení čili vyslovit svou vůli. Existují však i případy, kdy je možné se při obřadu za stanovených podmínek nechat zastoupit. V situaci, kdy je snoubenec němý, neslyšící nebo nerozumí česky, je nutné, aby byl přítomen tlumočnick do daného jazyka či znakové řeči.⁹

Z právního hlediska musí být vůle projevena vážně, svobodně a bez omylu. Svobodu vůle omezuje jak fyzické, tak psychické násilí. Na osobu lze tedy působit fyzickým násilím (*vis absoluta*), či strachem resp. bezprávnou výhrůžkou (*vis ac metus*), nebo psychickým násilím (*vis compulsiva*)(zakotveno v §15a odst. 1 a §17a odst. 1 zákona o rodině).¹⁰ Vůli, jež je projevena v žertu, při hrách, výuce atd., nebo je

9 M. Hrušáková a kol.: Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství komentář, 4. vydání, C. H. Beck 2009, str. 10, ISBN 978-80-7400-061-4

10 § 15a odst. 1 ZoR: „Manželství je neplatné, jestliže prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy právního úkonu uzavření manželství.“

§ 17a odst. 1 ZoR: „Manželství nevznikne, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím.“

simulována, nelze považovat za vůli projevenou vážně. Omyl v projevu vůle může nastat buď v totožnosti snoubence (error in persona – např. domnívám se, že si беру určitého člověka a on to bude jeho bratr či dvojče), nebo v povaze právního úkonu uzavření manželství (error in negotio).

Sňatečné prohlášení musí být také úplné, určité a srozumitelné. Zákon o rodině nepojednává o nedostatku srozumitelnosti a určitosti projevu snoubenců o vstupu do manželství. Lze však dovodit, že tato podmínka je zabezpečována přítomností oddávajícího, matrikáře, svědků a podpisem protokolu. (viz. §104 zákona o rodině a § 37 odst. 1 občanského zákoníku)¹¹

Vedle sňatečného prohlášení činí snoubenci i některá další prohlášení, jež nejsou právně bezvýznamná, ale mají různý význam pro manželství. Jedná se o: prohlášení o okolnostech vylučující manželství, prohlášení o obeznámení se zdravotním stavem partnera, prohlášení o úpravě budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství, prohlášení o budoucím příjmení svém a svých dětí apod.

1.1.3.3. Sňatečný obřad

Sňatečný obřad je činěn slavnostním způsobem a veřejně. Veřejnost uzavírání sňatečných prohlášení se chápe jako protiklad k tajným manželstvím, které zná pouze kanonické právo. Snoubenci nemusí uzavírat svůj sňatek na místě veřejnosti přístupném, ale veřejnost je zajištěna přítomností oddávajícího, matrikáře a dvou svědků při obřadu.¹²

Co se týká slavnostního způsobu provedení, je třeba mít na mysli, že podoba obřadu se řídí nejen podle formy sňatku, ale i podle individuálního přání snoubenců. Slavnostní způsob představuje zachování minimálních pravidel společenského chování. Zajišťuje se tedy proslovem oddávajícího a důstojným chováním přítomných.

Dále je vyžadováno, aby byli sňatku přítomni dva svědci, a to současně. Svědci plní funkci důkazních osob, tudíž musejí být schopni sledovat, vnímat a chápat průběh

11 §104 ZoR: „Ustanovení občanského zákoníku se použijí tehdy, nestanoví-li tento zákon něco jiného.“
§ 37 odst. 1 ObčZ: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určité a srozumitelně.“

12 M. Hrušáková a kol.: Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství komentář, 4. vydání, C. H. Beck 2009, str. 10, ISBN 978-80-7400-061-4

oddavek. Přítomnost svědků zajišťuje slavnost aktu. Pro jejich funkci není předepsána žádná podmínka, která by upravovala vztah ke snoubencům nebo svědkovu státní příslušnost apod.¹³ Pokud svědek přijme svou funkci, jde o inominátní dohodu mezi ním a snoubenci, kterou je vázán a musí ji splnit.¹⁴

1.1.4. Předoddavkové řízení

Předoddavkovým řízením označujeme část tzv. sňatečného řízení, která předchází vlastnímu sňatku.¹⁵ Na předoddavkové řízení se vztahuje zákon o rodině, zákon č. 301//2000 Sb., zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách“) a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), protože se jedná o zvláštní správní řízení. Předoddavkové řízení provádí matriční úřad, v jehož správním obvodu se bude manželství uzavírat. Za splnění zákonem předepsaných podmínek mají snoubenci na uzavření manželství právní nárok.¹⁶

1.1.4.1. Žádost a doklady

Osoby, které spolu chtějí uzavřít manželství, musí nejprve písemně podat žádost. Na předepsaném tiskopise (žádosti) prokazují snoubenci svoji totožnost, předkládají stanovené doklady a musí prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav, a že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství (§6 odst. 1 zákona o rodině). Úplný výčet stanovených dokladů nalezneme v zákoně o matrikách, náleží do něj:

- a) platný doklad, kterým je možné prokázat totožnost,
- b) rodný list,

13 JUDr. M. Holub, JUDr. H. Nová, JUDr. Jana Hyklová: Zákon o rodině, Komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s. 2007, str. 14, ISBN 978-80-7201-668-6

14 Haderka: Uzavírání manželství z hlediska právního, Academia, Praha, 2007, str. 301

15 S. Radvanová, J.Švestka a kol.: Občanské právo hmotné 3, díl čtvrtý: Rodinné právo, 5. jubilejní aktualizované vydání, Wolters Kluwer ČR, 2009, předpoklady manželství a sňatku, str.28, ISBN 978-80-7357-466-6

16 M.Hrušáková: Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: Komentář. 4. vydání, C.H.Beck, 2009, str. 16, ISBN 978-80-7400-061-4

- c) doklad o státním občanství,
- d) výpisy údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a o osobním stavu,
- e) úmrtní list zemřelého manžela,
- f) doklad o zániku předchozího manželství nebo partnerství,
- g) jde-li o osobu nezletilou, starší 16 let - rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství opatřené doložkou o právní moci,
- h) osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je rozhodnutím soudu omezena, nebo fyzická osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům - rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství opatřené doložkou o právní moci.

Matriční úřad promine předložení dokladů, jestliže je předložení dokumentů spojeno s těžko překonatelnou překážkou nebo absencí nahradí čestným prohlášením účastníka řízení. Snoubenec také nemusí předkládat všechny zmíněná doklady, pokud lze některé údaje vyčíst z občanského průkazu (např. rodinný stav, trvalý pobyt...).

Cizinec¹⁷, který chce na území České republiky uzavřít manželství, musí doložit doklad o právní způsobilosti uzavřít manželství a potvrzení od Policie ČR o oprávněnosti jeho pobytu na území ČR.

1.1.4.2. Osvědčení

Osvědčení vydá matriční úřad na požádání snoubenců. Osvědčení je nezbytným dokladem (vedle křestního listu) k uzavření manželství kanonickou formou. Tato listina osvědčuje totožnost a osobní stav snoubenců a dále, že snoubenci splňují všechny podmínky pro uzavření manželství stanovené zákonem o rodině (§4b odst. 2 zákona o rodině). Osvědčení, které je vydáno příslušným matričním úřadem platí na omezenou dobu 3 měsíců.

¹⁷ § 19 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZMPS) „se způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti řídí právem státu, jehož je tato osoba příslušníkem“. S ohledem na tzv. výhradu veřejného pořádku je tato způsobilost posuzována rovněž z hlediska našeho práva.

1.1.5. Zvláštní způsoby uzavírání manželství

Odklonit se lze od standardního uzavření manželství jen ve třech případech:

- a) uzavření manželství zástupcem
- b) uzavření manželství v cizině
- c) uzavření manželství v přímém ohrožení života snoubence

1.1.5.1. Uzavření manželství zástupcem

Tato možnost uzavření manželství je průlom v povinnosti uzavřít manželství osobně. Tento postup však musí být chápán jako zcela výjimečný a musí splnit několik podmínek:

- a) povolení příslušného úřadu
- b) musí existovat plná moc
- c) zástupce musí splnit určité požadavky
- d) zástupce si může zvolit pouze jeden za snoubenců.

Příslušným úřadem k vydání povolení je krajský úřad popř. úřad s rozšířenou působností nebo magistrát v Praze, Brně, Plzni či Ostravě. Vydání povolení je formou správního aktu a je tedy závislé na správním uvážení. Snoubenci si nemohou takového povolení vymínit ani žalobou, ani jiným právním prostředkem.

Po vydání příslušného povolení je nutné vyhotovit plnou moc k zastupování při uzavírání sňatku. U plné moci je vyžadováno její písemné vyhotovení a úřední ověření podpisů. Další požadavky stanoví zákon o rodině ve svém § 9 odst. 3.¹⁸ Plná moc zaniká smrtí zmocnitele nebo zmocněnce, vypovězením a odvoláním (je účinné, až když se o něm dozví druhý snoubenec před učiněním prohlášení o vstupu do manželství).

Zástupce musí být zletilou fyzickou osobou, která nebyla zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost nebyla omezena, a která je stejného pohlaví jako

¹⁸ § 9 odst. 3 ZoR: „Písemná plná moc obsahuje:

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, rodná čísla a místo trvalého pobytu snoubenců a zástupce,
- b) prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí, v mužském a ženském tvaru,
- c) prohlášení, že zmocniteli nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly a že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence a že zvažil úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

zmocnitel.

1.1.5.2. Uzavření manželství v cizině

Občanovi České republiky je dána možnost uzavřít sňatek před orgánem cizího státu nebo zastupitelským úřadem České republiky, forma bude podřízena zásadě locus regit actu, forma se tedy řídí právem státu, v němž se sňatek uzavírá.¹⁹

Pokud bude Občan České republiky v budoucnu chtít, aby byl jeho sňatek uznán i na území České republiky, musí být způsobilý podle českého práva. Pokud budou splněny vyžadované podmínky, bude v tuzemsku vydán oddací list.

V případě ohrožení života může být sňatek uzavřen i před kapitánem lodi plující pod českou vlajkou nebo kapitánem letadla registrovaného v České republice nebo velitelem vojenské jednotky České republiky v zahraničí (§ 7 odst. 2 zákona o rodině). Před cizím zastupitelským úřadem, který se nachází v České republice nelze manželský svazek uzavřít.

V české kolizní úpravě je považována státní příslušnost za hraniční určovatel. Způsobilost uzavřít manželství a podmínky platnosti takového uzavření se řídí právem státu, jehož je osoba příslušníkem.²⁰

1.1.5.3. Uzavření manželství v přímém ohrožení života snoubence

K uzavření manželství v přímém ohrožení života dojde v takovém případě, kdy je uzavřeno manželství v nebezpečí smrti toho, kdo chce uzavřít manželství. Přímé prokazování nebezpečí se neprovádí, ale má se za to, že bylo zřejmé. Neznamená to, že by musel snoubenec zemřít, ale musí jít o situaci, kdy existuje vážné nebezpečí, že by se obřadu nemusel dožít.

Pokud tedy nastane takováto situace, je snoubencům umožněno uzavřít sňatek před jakýmkoliv obecním úřadem (§ 4 odst. 5 zákona o rodině) nebo v případě církevního sňatku na kterémkoliv místě (§ 4a odst. 3 zákona o rodině).

¹⁹ Dle § 20 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění

²⁰ Dle § 19 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění

1.1.6. Právní následky sňatku

Uzavřením jak civilního, tak církevního sňatku vznikají snoubencům manželská práva a povinnosti, které jsou obsahem manželství. Tato práva a povinnosti trvají po celou dobu manželství a mají odlišnou povahu. Odlišnost je např. dána významem v rovině obecné (Listině základních práv a svobod) či rovině konkrétní (jaký význam mají pro manžele samotné). Některá práva mohou působit i navenek manželství tzn. vůči třetím osobám. Můžeme je rozdělovat podle toho, zda je nesplnění sankcionováno nebo není. Nakonec je lze třídit podle osobního a majetkového charakteru.²¹

Mezi základní povinnosti manželů lze řadit: povinnost žít spolu, povinnost být si věrni, povinnost vzájemně si pomáhat, povinnost respektovat svoji důstojnost, povinnost společně pečovat o děti, povinnost uspokojovat potřeby rodiny, povinnost rozhodovat společně o záležitostech rodiny. Pokud nejsou tyto povinnosti plněny, může být jejich neplnění důvodem k podání návrhu na rozvod manželství, nejsou však vynutitelné ani sankcionovatelné.

Uzavřením manželství mohou vzniknout i další různorodé následky, které jsou např. nemožnost uzavření dalšího manželství, vznik aktivní legitimace k podání návrhu na rozvod, zplnoletnění šestnáctileté osoby, která uzavřela manželství atd.

²¹ Mgr. Jaroslava Bartoníčková: Manželství – předpoklady pro vznik a následky jeho zániku, rok ukončení duben 2009, str. 31

1.2 Vznik manželství z hlediska církevního práva

1.2.1 Manželský svazek v církevním právu

Manželské právo je v katolické církvi upraveno v Kodexu kanonického práva z roku 1983, tedy přesněji v Knize IV (Posvěcující služba církve), část 1 (Svátosti), kánon 1055-1165, jednotlivé kánony jsou uspořádány do 10 hlav. Katolická církev užívá pojem manželství ve trojím smyslu, a to: a) sňatek, jakožto právní akt zakládající životní společenství muže a ženy (právní skutečnost je zde nepřesně identifikována s právním vztahem, který zakládá²²), b) kanonický stav (status), založený manželskou smlouvou (z hlediska teorie práva jde o synallagmatický právní vztah), c) svátost, jde-li o platné manželství mezi pokřtěnými (tzv. svátost manželství).²³ Kodex kanonického práva ve svém kánonu 1055 § 1 říká, že manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřeného na svou přirozenou povahu na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost. V § 2 říká, že mezi pokřtěnými nemůže být platná manželská smlouva, která by nebyla svátostí. Kodex přímou definici manželství neuvádí, ale definuje přirozené zaměření manželství a jeho podstatné vlastnosti. Přirozené zaměření (*in dolo naturalis*) manželského svazku (*matrimoniale foedus*), jímž muž a žena mezi sebou vytvářejí nejintimnější společenství celého života, cílí (kumulativně): a) k prospěchu manželů (*bonum coniugum*), b) ke zplození dětí (*generatio et educatio prolis*).²⁴ Podstatné vlastnosti sňatku nalezneme v kánonu 1056, jimiž se rozumí jednota manželského sňatku, což znamená, že manželství musí být monogamní, jinak je neplatné, a nerozlučitelnost sňatku, která znamená, že manželství by neměla být rozváděna, a v případě svátostného manželství absolutně.

Katolické právo zná několik typů manželství, které jsou:

- a) Manželství pouze platné (*matrimonium ratum tantum*) - jde o manželství mezi pokřtěnými, které nebylo dokonáno (konzumováno) pohlavním stykem po vzniku manželství (eventuelní předmanželský styk je zde právně irelevantní).
- b) Manželství platné a dokonané (*matrimonium ratum et consummatum*) – jde o

22 srv. promiscue užívané výrazy „uzavřít manželství“ a „uzavřít sňatek“

23 A. Hrdina: Kanonické právo, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002, str. 293-294, ISBN 80-86432-26-2

24 A. Hrdina: Kanonické právo, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002, str. 294, ISBN 80-86432-26-2

manželství mezi pokřtěnými, dokonané pohlavním stykem modo humano, který je sám o sobě vhodný ke zplození dítěte; kodex stanoví vyvratitelnou domněnku dokonání manželství, jestliže manželé spolu po vzniku manželství bydleli.

c) Manželství přirozené (matrimonium naturale) je platné manželství mezi nepokřtěnými.

d) Manželství domnělé (matrimonium putativum) je neplatné manželství, uzavřené bona fide alespoň u jednoho partnera, a to až do doby, kdy se oba partneři s jistotou dozvědí o jeho neplatnosti. Rodinné právo sekulární užívá termínu „putativní manželství“ v poněkud odchylném smyslu: označuje se jím takové „manželství“, které pro některou závažnou skutečnost jako manželství vůbec nevzniklo a (na rozdíl od manželství neplatného) nevyvolává žádné právní následky.²⁵ Tyto druhy kanonického manželství je důležité rozlišovat, protože se k nim přihlíží při rušení manželství. Problematika rozvázání manželství bude rozebrána v následující části.

1.2.2 Zásnuby a příprava na manželství

Ve většině případů předchází vzniku manželství zasnuby, které znamenají příslib uzavření manželství. V kánonu 1062 § 1 je stanoveno, že příslib může být jednostranný nebo oboustranný a řídí se partikulárním právem, stanoveným biskupskou konferencí a také se přihlíží k obyčejům a světským zákonům, jestliže existují. Je však nutné podotknout, že tento příslib není vynutitelný žalobou o uzavření manželství. Dle kánonu 1062 § 2 je ale možné podat žalobu na náhradu škody, která může vzniknout v souvislosti s přípravami na svatbu.

Po zasnubách zpravidla následuje příprava na samotné manželství, která se provádí osobní předmanželskou přípravou. Příprava na manželství se děje pomocí tzv. vzdálené přípravy, kdy duchovní pastýři pečují o to, aby celé církevní společenství poskytovalo pomoc těm, kteří v manželství žijí anebo těm, kteří se na manželství připravují. Tuto svou povinnost vykonávají hlavně pomocí tzv. kázání, katecheze, osobní přípravy na uzavření manželství atd. (kánon 1063). Dále se příprava na manželství provádí pomocí tzv. bezprostřední přípravy, kde se v prvé řadě zjišťuje, zda nejsou žádné překážky k uzavření platného a dovoleného manželství (kánon 1066).

25 A. Hrdina: Kanonické právo, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002, str. 294-295, ISBN 80-86432-26-2

Zkoumá se tedy to:

- zda je alespoň jeden ze snoubenců katolíkem - tím se zkoumá příslušnost katolické církve,
- místní příslušnost snoubenců,
- zda nikomu nebrání překážka jiného manželství,
- zda manželství nebrání jiné překážky, pro které by bylo nutné si vyžádat dispenz nebo licenci²⁶.

Dalším důležitým úkonem je biřmování katolíka, který musí tuto svátost přijmout před uzavřením manželství, ale jen pokud je to možné bez závažných nesnází. Dále kánon 1065 doporučuje, aby snoubenci přijali svátost smíření a eucharistii. Zvláštností je to, že ten, kdo přistupuje ke svátosti smíření poprvé, koná životní zpověď, tedy takovou, ve které se zpovídá ze všeho, co se událo od jeho křtu po současnost. V jiném případě lze vykonat pouze generální zpověď, která je za dobu od poslední generální zpovědi do současnosti. Vykonává se také tzv. předmanželská katecheze, kde jsou nupturienti seznamováni se základy víry a základy katolického pojetí manželství. První z nich je povinné hlavně pro stranu, která je katolická, druhé pro stranu jak katolickou, tak i nekatolickou.

1.2.3 Překážky manželství

Pokud se v době uzavírání sňatku vyskytne manželská překážka, pak je vyloučeno uzavření platného manželství. Kodex kanonického práva z roku 1983 zná pouze překážky zvané impedimenta dirimentia, které mají v překladu význam jako zneplatňující překážky. Uvádím to proto, že kodex kánonu z roku 1917 znal překážky zabraňující neboli impedimenta impedientia, které byly v literatuře označovány jako zákonné záповědi (impedimenta prohibentia) a vylučující překážky (impedimenta dirimentia). Dnes se tedy používá jen poslední zmíněná varianta, která dostala překladem uveřejněným v roce 1994 jiný název - zneplatňující překážky.²⁷ Kodex dále

²⁶ Dispens = rozumíme jím výjimku z církevního zákona, avšak která může být udělena pouze ze spravedlivého a rozumného důvodu. Privilegium = rozumíme jím výhodu, jež byla udělena zvláštním individuálním aktem, který dovoluje chovat se jinak, než je uvedeno v právní normě.

²⁷ Jiří Rajmund Tretera: Konfesní právo a církevní právo, 1997, str. 246-247, ISBN 80-902045-2-X

rozpoznává překážky, jež jsou nedispenzovatelné (pocházející z práva božského) a překážky, které jsou dispenzovatelné (pocházející z práva církevního). Dispenci se rozumí výjimka z vázanosti církevním zákonem, jenž je poskytnutá z rozumného a spravedlivého důvodu. Papež překážku pocházející z božského práva pouze prohlašuje, kdežto překážky pocházející z církevního práva může stanovit. Zákonodárství ve věci manželských překážek nemůže být propůjčeno nižším církevním autoritám a rovněž je odmítáno veškeré obyčejové právo, které odporuje stávající úpravě. Dispenzovatelné překážky jsou děleny na ty, které odstraňuje místní ordinář a na ty, které jsou vyhrazeny k odstranění pouze Apoštolskému stolci. Dále se dělí dle praxe na běžné a výjimečně dispenzovatelné.

Žadatel si udělení dispenze nemůže právně vynucovat, avšak zákonodárce vychází ve dvou mimořádných situacích vstříc, a to v případě nebezpečí smrti nebo v případě, kdy je vše připraveno ke sňatku a manželství nelze bez důvodného nebezpečí škody odložit.²⁸

Kánon z roku 1983 obsahuje 12 překážek:

1. První překážkou je nedostatek věku. Kánon 1083 stanovuje podmínku k platnému uzavření manželství dovršení více jak 16. roku věku u muže a více jak 14. roku věku u ženy. V tomto případě jde o překážku výjimečně dispenzovatelnou, avšak problém nastává v okamžiku střetu se světským právem. Český právní řád stanovuje, že podmínkou k uzavření manželství je dovršení 18. roku věku. Výjimku z tohoto pravidla může stanovit pouze soud, a to tak, že povolí uzavřít manželství osobě, která dovršila 16 let.
2. Druhou překážkou je tělesná neschopnost neboli impotence. Jde o takovou překážku, která zabraňuje vykonat muži či ženě manželský styk souloží. Může jít o překážku relativní (vůči jednomu konkrétnímu muži či ženě) či absolutní (vůči komukoli) nebo o organickou (tělesného původu) či psychického původu. Od této překážky nelze udělit dispenc, protože se zneplatňuje manželství z jeho samé podstaty. Aby tato překážka mohla způsobit zneplatnění manželství, musí nastat to, že tato překážka existuje v době uzavření manželství a je zásadně nevyléčitelná. Naproti tomu sterilita neboli neplodnost (= neschopnost mít děti) nezpůsobuje neplatnost manželství,

28 Jiří Rajmund Tretera: Konfesní právo a církevní právo, 1997, str. 247-248, ISBN 80-902045-2-X

avšak její zatajení může způsobit nulitu svazku. Sterilita sice nenaplnuje účel manželství, kterým je plození dětí, ale i tak může naplňovat smysl manželství tím, že manželé mohou spolu vykonávat řádný sexuální styk.²⁹

3. Třetí překážkou je předchozí manželský svazek. Nový manželský sňatek lze uzavřít, až když je s jistotou známa neplatnost nebo zánik předchozího manželství. Toto pravidlo se vztahuje i na manželství, které nebylo dokonáno.

4. Čtvrtou překážkou je rozdílné vyznání snoubenců. Snoubenec katolického vyznání nemůže uzavřít platné manželství s nepokřtěnou osobou. Tuto překážku může ordinář dispenzovat, avšak musí být splněny podmínky uvedené v kánonu 1125 a 1126. Katolická strana musí prohlásit, že je připravena chránit se nebezpečí odpadu od víry a příslibit, že udělá vše pro to, aby všechny děti byly pokřtěny a vychovávány v katolické církvi. Druhá strana musí být vyrozuměna o těchto příslibech katolické strany a obě strany se poučí o účelu a podstatných vlastnostech manželství, které žádný ze snoubenců nesmí vylučovat.

5. Pátou překážkou je přijetí svátosti svěcení. Pokud někdo přijal svátost svěcení, pak nemůže platně uzavřít manželství. Jediným východiskem je udělení dispenzu od Apoštolského stolce. V nebezpečí smrti může jáhnům udělit výjimku místní ordinář, a pokud není k dispozici, tak kánon 1079 zmocňuje i jiné duchovní osoby. Jáhnům lze udělit dispenz jen v závažných případech a kněžím jen ve velmi závažných případech. Výjimku z tohoto pravidla představuje jáhenské svěcení již ženatého muže. Pokud byli služebníci církve vysvěceni jako neženatí mužové, tak se již neoženili, ale pokud byli vysvěceni jako ženatí, tak ženatí zůstali. Neženili se podruhé, pokud ovdověli.³⁰

6. Šestou překážkou jsou řeholní sliby. Ten, kdo složil veřejný doživotní slib čistoty v řeholní společnosti, nemůže uzavřít platný sňatek. Tato překážka je dispenzovatelná jen Apoštolským stolcem, a to jen zcela výjimečně.

7. Sedmou překážkou je únos. Tento institut byl vytvořen pro ochranu ženy – nevěsty. Únosem nazýváme jednání, které spojují dva prvky, a to násilné přemístění osoby na jiné místo a její zadržování proti její vůli za účelem dosažení jednání, které únosce vyžaduje. Prosté zadržování splňuje pouze druhý znak, dosažení jednání.

29 Jiří Rajmund Tretera: *Konfesní právo a církevní právo*, 1997, str. 249, ISBN 80-902045-2-X

30 J. Kašný: *Manželství v západní tradici*, Soubor kanonických studií, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, str. 51, ISBN: 80-7040-921-5

Při únosu je nedůležité, zda je osoba zadržována doma nebo na jiném místě.³¹ Neplatnost svazku je již dokonána samotným faktem únosu, přičemž se nezkoumá nedostatečnost svobodné vůle. Není ani podstatné to, kdo ženu unesl, zda to byl ten, kdo hodlal se ženou uzavřít sňatek anebo někdo jiný. Je zde podstatné to, že byla unesena za účelem uzavření manželství. Zajímavá situace nastane v případě, kdy se žena bude následně nacházet na bezpečném a svobodném místě a rozhodne se sama, že s manželstvím souhlasí, pak nastane konvalidace (zplatnění) manželství.

8. Osmou překážkou je spáchání zločinu. Pro vznik této překážky není důvodem jakýkoliv spáchaný zločin snoubenců, jde o přesně specifikované zločiny. Za zločin se považuje úmyslná vražda manželského partnera s úmyslem uzavřít manželský svazek s někým jiným nebo zavraždí-li třetí osoba manžela osoby, s kterou chce uzavřít manželství.³² Nepodstatným faktem je to, zda smrt způsobí vlastní rukou, či si na vraždu někoho najme nebo domluví. Tato překážka je však Apoštolským stolcem dispensovatelná.

9. Devátou překážkou je pokrevní příbuzenství. Pokrevní příbuzenství definujeme jako biologický vztah mezi dvěma fyzickými osobami, které mají společného předka. Kanonické právo rozlišuje dvě linie:

1. linie přímá – vztah mezi předky a potomky
2. linie boční – vztah mezi jinými příbuznými.³³

U této překážky není možné udělit dispens v přímé linii a ve druhém stupni boční linie, tedy mezi sourozenci polorodými nebo plnorodými. Místní ordinář však může dispensovat překážku příbuzenství v třetím a čtvrtém stupni boční linie.

10. Desátou překážkou je švagrovství. Sešvagření vzniká uzavřením platného sňatku a zakládá překážku mezi manželem a přímými příbuznými manželky nebo naopak. Jde o překážku dispensovatelnou místním ordinářem.

11. Jedenáctou překážkou je veřejná počestnost. Tato překážka vzniká u toho, kdo s někým žil v neplatném manželství nebo ve veřejně dokazatelném či známém nezákonném poměru. Dotyčný pak nemůže vstoupit do platného manželství s pokrevním příbuzným druhé strany v prvním stupni přímé linie, jak vzestupné, tak

31 D. Němec: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, str. 62 Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7195-065-3

32 M. Nemeč: Základy kanonického práva, str. 121, IURA EDITION, spol. s.r.o., ISBN 80-89047-05-X

33 D. Němec: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, str. 66 Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7195-065-3

sestupné. Tuto překážku lze místním ordinářem dispenzovat.

12. Dvanáctou překážkou je zákonné přibuzenství. Osvojením se zakládá právní vztah k osvojitelovu rodu. Překážka platí pro všechny stupně přímé linie a pro druhý stupeň pobočné linie. Pokud dojde k uzavření manželství, soud i bez návrhu rozhodne, že manželství je neplatné.³⁴ U nezrušitelného osvojení je málo pravděpodobné, že by bylo možné získat dispenz od ordináře, avšak v případě zrušitelného osvojení se zastává názor, že udělení dispense je nadbytečné, protože soud zruší na žádost oprávněné strany osvojení, a tím zanikne i tento právní vztah, který je stěžejní pro utvoření manželské překážky.

1.2.4 Vznik manželství v církevním právu

Forma uzavření manželství je Kodexem kanonického práva předepsána a každý, kdo je katolického vyznání ji musí akceptovat. Je možno rozlišit celkem 3 formy:

1. řádná forma – běžná forma, která vyžaduje dodržení obvyklých předpisů
2. mimořádná forma – nouzová forma, která dodržuje zmírněné obvyklé předpisy
3. tajná forma – zcela výjimečná forma, pro kterou platí výjimečně přísné předpisy.

V řádné formě uzavírání manželství si nupturienti skládají manželské sliby³⁵ v přítomnosti zástupce církve a dvou svědků, kteří jsou schopni dosvědčit fakt uzavření manželství. Je nutné zde připomenout, že svátostné manželství vznikne manželským slibem mezi dvěma pokřtěnými snoubenci a prosté přirozené manželství uzavřené kanonickou formou vznikne mezi pokřtěným a nepokřtěným nupturientem. Pokud však tento nepokřtěný nupturient v budoucnu přijme svátost křtu, stane se manželství v tom okamžiku svátostným.

Důležitost svědků při uzavírání manželství je nepochybná, proto jsou na ně kladeny určité požadavky. Přítomnost svědka zajišťuje veřejnost obřadu, proto je nutné, aby byli schopni vnímat a pochopit smysl obřadu. Kanonické právo neobsahuje žádné

34 J. Jacoš: Církevní právo, Prešovská univerzita v Prešově, 2006, str. 132, ISBN:80-8068-499-5

35 Manželský slib se skládá např. v tomto znění: Já, (...), odevzdávám se tobě, (...), a přijímám tě za manžela(ku). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím, a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.

Zdroj:<http://salvator.farnost.cz/index/bohosluzby-a-svatosti/svatost-manzelstvi>

zvláštní formální požadavky na svědky např. věkovou hranici, náboženskou příslušnost atd. Svědkem by se tedy mohl stát i nezletilec, který je schopný pochopit smysl obřadu, avšak s ohledem na praxi státních orgánů je vhodné vyžadovat zletilost svědků.

Oddávající zajišťuje církevnost sňatku. Kánon 1108 definuje asistující osobu, jako toho, kdo je přítomen a požaduje projevení souhlasu těch, kteří uzavírají sňatek, a přijímá jej jménem církve. Oddávajícím tedy nemůže být kdokoliv, ale může jím být jen osoba, která je přesně specifikovaná kanonickým právem. Je to tedy vlastní farář či vlastní ordinář, ať místní nebo osobní.

U mimořádné formy uzavírání manželství není třeba splnit všechny povinné a požadované náležitosti. V tomto případě půjde o takové okolnosti, přes které nepůjde dodržet řádný způsob uzavření manželství a nupturienti je nemožou ovlivnit. Jedná se o situaci, kdy se jeden ze snoubenců ocitne v nebezpečí smrti. Přednostně se má sňatek uzavřít před knězem, jáhnem nebo delegovaným laikem s právem asistovat uzavření manželství a dvěma svědky. Pokud se však bez závažných nesnází nelze na asistujícího obrátit, pak může být sňatek uzavřen před jakýmkoliv knězem či jáhnem a dvěma svědky. V situaci, kdy nebude dosažitelný žádný kněz či jáhen mohou nupturienti uzavřít sňatek jen před dvěma svědky.

Tajný způsob uzavření manželství je zvláštní formou sňatkového obřadu, kdy snoubenci touží po manželství, ale v jejich případě by veřejný vstup do manželství pro ně znamenal opravdu vážné a těžké komplikace. Naléhavost a vážnost situace posuzuje místní ordinář, který má pravomoc k povolení této formy. Zjišťování předpokladů pro uzavření manželství se provede tajně. Za splnění všech předpokladů dojde k uzavření manželství, přičemž všem přítomným (jak místnímu ordináři, tak oddávajícímu, svědkům a manželům) vznikne povinnost mlčenlivosti. Místní ordinář jí však není vázán absolutně, může jí být zbaven v případě, že by zachováním tajemství hrozilo buď závažné pohoršení anebo velké poškození svátosti manželské smlouvy. Takto uzavřený sňatek požívá zvláštního režimu evidence, je zaznamenán ve zvláštní knize v tajném archivu kurie.

1.3. Vznik společného jmění manželů

Vznik společného jmění manželů (dále jen „SJM“) je úzce spjat s uzavřením manželství, a to tak, že jedno bez druhého nemůže fakticky ani právně existovat. SJM je majetkové společenství vznikající pouze mezi manžely, není tedy možné, aby vzniklo mezi osobami stejného pohlaví, druhem a družkou, mezi rodinnými příslušníky atd. Rozsah SJM lze však korigovat, a to např. předmanželskou smlouvou, zúžením či rozšířením SJM apod.

Důvodem vzniku této zvláštní právní úpravy byla potřeba posílení majetkové jednoty manželů, a to jak ve vztahu k dalším osobám, tak i mezi nimi navzájem. Tato úprava utužuje prvky ekonomické solidarity, rovnoprávnosti a také manželské pomoci. Právní úprava SJM by neměla být složitá ani příliš podrobně upravená, mělo by se vycházet ze základních principů jako je např. zásada smluvní volnosti a autonomie vůle. Nelze však dovolit ani přílišnou kusost, která by vedla k právní nejistotě.

1.3.1. Předmět společného jmění manželů

Po uzavření manželství se v SJM zpravidla nenachází nic, manželství je tedy z počátku prázdný prostor, který se postupem času začíná plnit. Jmění představuje souhrn majetkových hodnot, které zjistíme tak, že od aktiv odečteme pasiva, neboli od majetku odečteme závazky. SJM je považováno za živý organismus, který se každý den mění tím, že denně do SJM může něco přibývat a zároveň z něj denně něco vystupuje.

Občanský zákoník v § 143 vymezuje předmět a rozsah SJM. Aktivity se rozumí majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. Toto ustanovení obsahuje výjimky aktiv nespadajících do SJM, jedná se o majetek získaný dědictvím nebo darem, věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jednoho z manželů, dále majetek, který byl vydán v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka a nakonec majetek nabytý jedním z manželů, který náleží do výlučného vlastnictví. Judikatura konkretizuje nabývání výlučného majetku tak, že se jedná pouze o změnu jeho hospodářské povahy, nikoliv o rozmnožení majetku, které by mělo za následek vstup do

majetkového společenství.³⁶ Pasivy jsou závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství. Výjimku z tohoto ustanovení tvoří závazky týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Někteří autoři³⁷ zařazují do majetkových práv jak práva věcná (např. věcné břemeno), tak práva závazková (např. pohledávka z vkladového účtu). Věcná břemena však mezi majetková práva spíše nespádají.³⁸

Jak z výše uvedeného vyplývá, tak tím nejdůležitější požadavkem pro zařazení majetku či závazku do SJM je to, že vznikne za doby trvání manželství. Další podmínkou je pak to, že bude majetek nebo závazek převzat jedním či oběma manžely. Do SJM tedy nespádá majetek či závazek, který nevznikl za trvání manželství nebo vznikl až po zániku manželství. Dále do SJM nespádá majetek, který si může nárokovat pouze jeden z manželů³⁹ a závazek převzatý bez souhlasu druhého manžela, který není přiměřený majetkovým poměrům manželů. Problémem však zůstává výklad pojmu „přiměřenosti majetkovým poměrům“, vodítkem by nám v tomto případě mohl být objektivní pohled na situaci, jež nám nastiňuje komentář k občanskému zákoníku, který říká: Co je míra, která již přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, bude potřeba hodnotit se zřetelem k současným majetkovým poměrům členů české občanské společnosti. Pokud např. jeden z manželů, počítající se ke střednímu stavu, převzal závazek naprosto tomuto stavu a jeho majetkovým možnostem neodpovídající, bude i pro soud založen důvod k pochybnostem o tom, zda tento závazek tvoří společné jmění manželů.⁴⁰ Tato skutečnost může vnést do jednání věřitelů či postavení dlužníků značné pochybnosti, protože pokud závazek nebude patřit do SJM, snižuje se možnost dobytí pohledávky. Druhá možnost nám předkládá subjektivní pohled na situaci a mělo by se tedy přihlížet k majetkovým poměrům manželů, a k jakému účelu měl převzatý majetek sloužit a komu, resp. která majetková masa existující v manželství měla ze

36 Rozhodnutí č. 19/1960 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek

37 S. Radvanová, M. Zuklínová: Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva, C.H. Beck, 1999, str. 46-47, ISBN 80-7179-183-2

38 J.Dvořák, J.Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2007, Aspi, str. 68, ISBN 80-7357-262-1

39 Splnění závazku smluvně přijatého pouze jedním z manželů nelze vymáhat na druhém z manželů, přestože by tento závazek náležel do SJM. - Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Odo 677/2007 ze dne 12. 9. 2007, publikováno na str. 54 Bulletinu advokacie, číslo 1-2/2008

40 Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník – komentář. 8. vydání, 2003, str. 412, ISBN 80-7179-063-X

vzniklého závazku prospěch (kritérium prospěšnosti, účelu – zájmu“). Pokud z převzatého závazku manžela, který jím nebyl dobrovolně splněn, mělo prospěch majetkové společnosti manželů, lze předpokládat za důvodné, aby i toto majetkové společnosti bylo použito jako zdroj pro splnění pohledávky věřitele.⁴¹ Troufám si říci, že poslední uvedené je nejlepší možností, jak majetkovou přiměřenost posuzovat, bylo by totiž nespravedlivé, kdyby jeden z manželů využíval výhod z nepřiměřeného závazku, a poté se chtěl tohoto závazku zprostit na úkor druhého manžela. Vzhledem k výše uvedenému bych chtěla upozornit na ustanovení § 144 občanského zákoníku, které stanovují, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM - pokud není prokázán opak. Důkazní břemeno tak leží na manželovi, který tvrdí, že majetek či závazek do SJM nepatří.

Z dikce § 145 odst. 3 občanského zákoníku vyplývá, že manželé za své závazky odpovídají společně a nerozdílně, tudíž pokud manželé neplní své závazky dobrovolně, může se věřitel obrátit na příslušný soud a vést výkon rozhodnutí jak na majetek náležející do SJM, tak i na majetek kteréhokoliv manžela.

Dále bych chtěla zmínit problematiku závazku, který nelze zařadit do SJM a který převzal pouze jeden z manželů. Za splnění tohoto závazku bude manžel odpovídat veškerým svým majetkem, který odpovídá jak jeho výlučnému majetku, tak i majetkem, který je ve SJM.⁴² K této problematice vydal Nejvyšší soud zajímavý judikát⁴³, kde je řečeno, že zákonodárce nezamýšlel v § 145 odst. 3 občanského zákoníku prolomit princip autonomie vůle v procesu vzniku závazků ze smluv a vnutit smluvním stranám prostřednictvím SJM další smluvní stranu. Dle Nejvyššího soudu by tak došlo k ohrožení jistoty v právních vztazích vzniklých na základě smluv. Při výkonu rozhodnutí na majetek povinného manžela, tak dojde k zásahu do majetkových práv druhého manžela, a to tak, že může být postižen majetek nejen ve SJM, ale i majetek nepovinného manžela. Na tuto situaci reaguje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), který ustanovením § 262a, stanovil, že lze nařídit výkon rozhodnutí, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do SJM povinného a

41 Jan Dvořák: Majetkové společnosti manželů, 2004, str. 106, ISBN 80-86395-70-7

42 Srov. např. J. Bureš, L. Drápal, Z. Krčmář, M. Mazanec: Občanský soudní řád, Komentář II. díl, 6. vydání, 2003, str. 1225, ISBN 80-7179-739-1

43 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2007 ze dne 12. září 2007

jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást SJM jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah SJM nebo, že byl smlouvou vyhrazen vznik SJM ke dni zániku manželství. V odstavci druhém je stanoveno, že se nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah SJM o majetek, který patřil do SJM v době vzniku vymáhané pohledávky. Manžel, kterému byl neoprávněně poškozen jeho majetek, se může bránit pouze soudní cestou tím, že podá tzv. vylučovací (excindační) žalobu. Tato žaloba je upravena v § 267 občanského soudního řádu, kde je v odstavci prvním uvedeno, že právo k majetku, který je nepostižitelný výkonem rozhodnutí lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení věci. Odstavec druhý upravuje postup při podávání excindační žaloby v případě SJM, kde je stanoveno, že jde o závazek který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, který podle smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu SJM nebo podle smlouvy o vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství nepatřil do SJM, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy⁴⁴ nebo náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo, který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka anebo, že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.⁴⁵ Popsané legislativní řešení přenáší důkazní břemeno o tom, že majetek, na který se vede výkon rozhodnutí, není součástí SJM na manžela, avšak činí tak způsobem, který manžela neúměrně nezatěžuje. Pro tento správný postup si zákonodárce připravil podmínky již tím, že výslovně zakotvil vyvratitelnou právní domněnku, podle které majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM.⁴⁶

4.1.2 Způsoby nabývání majetku do společného jmění manželů

Dle ustanovení § 143 občanského zákoníku se pojem nabývání majetku týká, jak originálního (původního), tak i zprostředkovaného (odvozeného). Nabývání vlastnictví

44 upraveno § 143a odst. 4 občanského zákoníku - obsah smlouvy mezi manželi lze vůči třetím osobám uplatňovat, jen jestliže je obsah smlouvy předem znám

45 § 267 odst. 1,2 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

46 J. Dvořák: Majetkové společenství manželů, Aspi, 2004, str. 117, ISBN 80-86395-70-7

je upraveno v §132 občanského zákoníku, kde jsou uvedeny tyto způsoby:

- a) nabytí kupní, darovací nebo jinou smlouvou,
- b) děděním,
- c) rozhodnutím státního orgánu,
- d) na základě jiných skutečností uvedených zákonem.

1.3.2.1. Nabytí majetku na základě smlouvy

V případě smluvního nabývání majetku jde o odvozené nabytí, kdy majitel odvozuje své vlastnické právo od předchozího vlastníka. K smluvnímu nabytí majetku se může použít jakákoliv smlouva (např. smlouva směnná, dohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§141 odst. 2 občanského zákoníku), smlouva o zhotovení věci na zakázku (§ 644a občanského zákoníku), smlouva o prodeji podniku či jeho části (§476a obchodního zákoníku⁴⁷), avšak nejčastějším typem smlouvy je smlouva kupní a po ní následuje smlouva darovací. K uzavření takovýchto smluv je třeba splnit zákonné požadavky, aby smlouva mohla být platná, tzn., že osoba musí mít způsobilost k právním úkonům; právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; předmět plnění nesmí být nemožný atd. V případě nabývání majetku do SJM musí dané podmínky splnit oba manželé⁴⁸ (za podmínky, že jsou oba účastníci předmětné smlouvy). Může se stát, že se smlouva stane absolutně neplatnou z důvodu nedostatku způsobilosti jednoho z manželů. K tomuto všeobecnému názoru se přiklonil i Nejvyšší soud ČR a rozhodl, že neplatnost smlouvy v části týkající se jednoho manžela je obsahově neoddělitelná od části týkající se manžela druhého.⁴⁹

Převádění vlastnictví k věcem movitým

V případě převodu movitých věcí se užívá ustanovení § 133 odst. 1 občanského zákoníku, ze kterého plyne, že k nabytí vlastnictví je vyžadována smlouva jako právní

47 J. Dvořák: Majetkové společenství manželů, Aspi, 2004, str. 91, ISBN 80-86395-70-7– pozn. uvedeno také v M. Knappová, J. Švestka a kol. Občanské právo hmotné, sv. I, Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 297, ISBN 978-80-86395-28-9

48 M. Holub, M. Pokorný, J. Bičovský: Společné jmění manželů, Praha: Linde, 2000, str. 73, ISBN 80-7201-226-6

49 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.2.2001, sp. zn. 30 Cdo 1865/2000

důvod a neméně důležité je převzetí předmětu převodu. Jiným právním předpisem či dispozitivním ustanovením ve smlouvě může být stanoven i jiný okamžik nabytí vlastnictví (např. zaplacením kupní ceny nebo účinností smlouvy), při neuplatnění této možnosti platí zákonné ustanovení. Převzetí věci může nastat třemi způsoby, a to buď předáním z ruky do ruky, distančním převzetím (např. převzetím zásilky přes zásilkovou službu) nebo tzv. tradicio brevi manu (tj. že nabyvatel má předmět převodu u sebe, děje se tak např. u výpůjčky). V jiném případě se může převodce s nabyvatelem dohodnout, že předmět převodu si u sebe ponechá jako její nájemce (constitutum possessorium), připustit lze i předání symbolické, kdy dochází k prodeji věcí v uzamčeném skladu podle soupisu. Převod je završen předáním klíče nabyvateli.⁵⁰

Převádění vlastnictví k věcem nemovitým

Prvním krokem při převádění vlastnictví k nemovitostem je vyhodnocení, zda nemovitost je předmětem evidence katastru nemovitostí či nikoli. V případě evidování se vyžaduje k převodu práva vklad do katastru nemovitostí, v druhém případě se vlastnické právo nabude buď předáním a převzetím nemovitosti, či účinností smlouvy (podmínky stanoví smlouva). Předmětem evidence katastru nemovitostí jsou pozemky, budovy spojené se zemí pevným základem (budovy, které mají číslo popisné; budovy, které číslo popisné nemají, ale nejsou příslušenstvím jiné stavby; byty a nebytové prostory), rozestavěné budovy nebo byty či nebytové prostory (jsou to ty, u kterých o zápis požádá vlastník nebo ty, ke kterým vzniká zástavní či jiné věcné právo) a nemovité stavby, o nichž to stanoví zvláštní zákon. V katastru nemovitostí se neevidují stavby mimo budovy (ploty, hrobky...), zpevněné plochy (silnice, vodní plochy, letištní plochy...), stavby označené jako „další prvky polohopisu“ (lanové dráhy, most, jez, propust, plavební komora, stožáry...), drobné stavby, které plní doplňkovou funkci ke stavbě hlavní (nástupní ostrůvky hromadné dopravy) a podzemní stavby všeho druhu (metro, garáže, vinné sklepy...)⁵¹ Při nabývání nemovité věci do SJM je důležitý den, k němuž se váží právní účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. Pokud právní

50 J.Dvořák, J.Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2011, Aspi, str. 74 ISBN 978-80-7357-597-7

51 M. Janků: Nemovitosti koupě, prodej a další právní vztahy, Computer Press, 2006, str. 182-183, ISBN 978-80-251-1499-5

účinky vkladu nastanou po uzavření manželství, předmětná nemovitost se stane součástí SJM. Pokud byl podán návrh na vklad vlastnického práva před uzavřením manželství, vlastníkem se stane jen ten jeden manžel.⁵²

Nabývání majetku na základě darovací smlouvy

Darovaná věc jednomu z manželů se nikdy nestane součástí SJM. Věc se může stát součástí SJM pouze za předpokladu, že jednoznačným úmyslem dárce bylo darovat věc oběma manželům. Předmětný dar se však bude nacházet v podílovém spoluvlastnictví obou manželů. Toto pojetí našlo oporu i v judikatuře, kdy se uvádí, že v případě nemovitého daru, pokud byli obdarováni oba manželé, získávají věc do podílového spoluvlastnictví, nikoliv do bezpodílového spoluvlastnictví (dnes SJM).⁵³ Někteří autoři zastávají názor, že toto pojetí je již překonané.⁵⁴ Rozpoznat úmysl dárce může být někdy problematické, protože mohl být vyjádřen nepřímě. Příkladem může být věc darovaná novomanželům po svatebním obřadu. U nemovitostí je úmysl jasný a to proto, že ustanovení § 46 odst. 1 občanského zákoníku stanoví písemnou formu převodu nemovitosti.

Darování mezi manželi se může uskutečnit, jen jestliže dar pochází z výlučného vlastnictví jednoho manžela, anebo pokud jde o spoluvlastnický podíl na věci. Manžel jako podílový spoluvlastník může převést svůj podíl na druhého manžela, avšak nelze druhému manželovi darovat svou vlastnickou účast na SJM. Manžel je již sám částečný vlastník celé věci, avšak omezené stejným právem druhého manžela. Z tohoto důvodu nelze manželovi darovat něco, co mu již patří.

V běžném životě dochází k různým darováním mezi manželi, příkladem mohou být dary k narozeninám, svátku, výročí atd. Dárce nepotřebuje souhlas obdarovaného s nákupem daru (i když je pořizován ze společného majetku), pokud dar nepřesahuje přiměřené majetkové poměry manželů.

52 J. Dvořák: Majetkové společenství manželů, 2004, str. 93, ISBN 80-86395-70-7

53 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 16 Ca 116/96

54 J. Dvořák, J. Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2011, Aspi, str. 79 ISBN 978-80-7357-597-7

1.3.2.2. Nabytí majetku na základě jiných právních skutečností

Nabytí na základě zákona

Do SJM je možné nabývat majetek i tímto neobvyklým způsobem. Jedná se o takový případ, kdy je transformováno právo osobního užívání pozemku vzniklého na základě dosavadních předpisů na vlastnické právo fyzické osoby, které vzniklo dnem účinnosti občanského zákoníku. Pokud byla transformace provedena za trvání sňatku, pak se věc stane součástí SJM.⁵⁵

Nabytí na základě rozhodnutí státního orgánu

Rozhoduje-li se o nabytí vlastnictví na základě rozhodnutí státního orgánu, má se za to, že se za státní orgán považuje soud či orgán státní správy. Jde o taková rozhodnutí orgánu, ve kterých se buď právo zakládá (konstituuje), nebo se pouze zjišťuje (deklaruje). V těchto aktech je buď stanoven den, kdy se vlastnické právo nabývá nebo se právo nabude právní mocí rozhodnutí (§ 132 odst. 2 občanského zákoníku). Státní orgány rozhodují zejména: při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 142 občanského zákoníku), při zpracování věci (§ 135b občanského zákoníku), při zřízení neoprávněné stavby na cizím pozemku (§ 135c občanského zákoníku), příklepem při výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti (§ 329 odst. 2 občanského soudního řádu).⁵⁶

Nabytí vlastnictví vydržením

Zákonné podmínky pro vydržení nalezneme v § 134 občanského zákoníku, který vyžaduje, aby se věc nacházela v držbě oprávněného držitele po celou dobu vydržení (3 roky u movitých věcí a 10 let u nemovitostí). Za splnění těchto podmínek se mohou manželé stát vlastníky. Vlastníky se ovšem nemohou stát v případě věcí, které buďto nemůžou být předmětem vlastnictví (*res extra commercium*), nebo v případě věcí, jež

⁵⁵ J. Dvořák: *Majetkové společenství manželů*, Praha, 2004, str. 98, ISBN 80-86395-70-7

⁵⁶ M. Knappová, J. Švestka a kol.: *Občanské právo hmotné, sv. I*, Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 310, ISBN 978-80-86395-28-9

mohou být jen ve vlastnictví státu nebo zákonem určených právnických osob (§ 125 odst. 2 občanského zákoníku).

K nabytí vlastnického práva vydržením dochází ex lege po skončení vydržecí doby. Z toho, že vydržení není uvedeno mezi výjimkami v § 143 občanského zákoníku, vyvodil Ústavní soud ČR závěr, že „stane-li se oprávněný držitel vydržitelem věci, přejde tato do SJM, pokud manželé žijí v trvalém manželství za existujícího společného jmění manželů. K vydržení vlastnictví k nemovitosti dojde za podmínky, když alespoň jeden z manželů je v postavení oprávněného držitele nebo naopak nesprávně – na základě právního omylu - byl (subjektivně) přesvědčen, že tato nemovitost je v jejich společném jmění. Druhý manžel může vědět o nedostatku či absenci nabývacího titulu k nemovitosti.“⁵⁷ Ústavní soud tedy připouští „zlou víru“ u jednoho z manželů a postačuje mu „dobrá víra“ alespoň u jednoho z manželů. Opačným názorem se řídí Nejvyšší soud ČR, který stanovuje, že nabytí věci oběma manžely do jejich bezpodílového spoluvlastnictví vydržením předpokládá dobrou víru obou, že jim oběma jako bezpodílovým spoluvlastníkům věc patří, a to po celou zákonem stanovenou dobu nepřetržitě držby.⁵⁸ Řešení tohoto problému bude velice obtížné, protože každý z těchto soudů má svým způsobem pravdu. Ústavní soud se snaží chránit toho manžela, který byl po celou dobu v „dobré víře“ a současně chrání jednotný majtkový režim SJM. Nejvyšší soud se oproti tomu zastává názoru, že je nesprávné, aby nabytí vlastnictví i ten manžel, který je ve „zlé víře“. V praxi se nejspíš bude posuzovat to, zda je dobré a odůvodněné, aby se věc stala součástí SJM.

Jako zajímavost bych chtěla zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém soud rozhodl, že lze vydržet i část pozemku, který je součástí parcely.⁵⁹ Část stavby, pokud se nejedná o jednotku ve smyslu zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vlastnictví bytů“), se ale samostatným předmětem vydržení stát nemůže, pokud není vertikálně stavebně oddělena. Manželé tedy mohou vydržet i část pozemku, který je součástí parcely, ale nemohou vydržet část stavby.

57 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. II. ÚS 219/95

58 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2152/2003

59 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 11. 1999, sp. zn. 22 Cdo 837/98

Zhotovení nové věci

Nová věc, která je zhotovena jedním z manželů se stává předmětem SJM okamžikem zhotovení. U staveb je to však jinak. Stavba může sdílet jiný osud než pozemek (zásada superficies solo cedit), na kterém je postavena. Aby stavba právně existovala, musí být vybudována do takového stádia, v němž bude individualizována. Pokud nepůjde o stavbu speciální (např. podzemní), vzniká stavba okamžikem, kdy je patrné její první nadzemní podlaží. Z hlediska spadání stavby do SJM je tedy důležité, kdy bylo znatelné první podlaží. Pokud by rozestavěná stavba patřila jednomu z manželů v době před uzavřením manželství a první nadzemní podlaží by bylo dokončeno až za trvání manželství, pak by stavba tvořila předmět SJM. Pokud by se jeden manžel podílel na dokončení stavby společnými prostředky, tak by se nic neměnilo na vlastnictví toho jednoho manžela, avšak druhému z manželů by vznikla pohledávka vůči prvnímu manželovi. V případě vypořádání SJM by se stanovila cena materiálu dle doby, kdy byl materiál na stavbu použit, nikoliv, za jakou byl pořízen. Obdobně se bude postupovat i u vlastnictví bytu či nebytového prostoru.

Dražba

Do SJM připadne i věc, která byla nabyta jedním nebo oběma manželi v dražbě dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dražbách“).⁶⁰ Vlastnické právo k věci přechází na majitele okamžikem udělení příklepu za podmínky, že vydražitel uhradí ve stanovené lhůtě cenu dosaženou vydražením.

Přírůstek

Přírůstky jak společného majetku, tak i výlučného majetku se stávají předmětem SJM. Jedná se o přírůstky věci, výnosy z peněz či cenných papírů. Nabytí věc do SJM lze i separací (např. sklizní plodů), z nichž se stane separací samostatná věc. Obdobně to platí i pro úroky z vkladů, pro nabytí do SJM je důležitá jejich splatnost; k úrokům z

⁶⁰ Zákon č. 26/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů

prodlení vzniká vlastnické právo jejich převzetím.⁶¹

4.1.3 Nabývání majetku mimo režim SJM

Vznik a trvání manželství nemusí určité věci předvídat právní režim SJM. Tato věc se za trvání manželství může stát předmětem podílového spoluvlastnictví nebo předmětem výlučného vlastnictví.

Výlučné vlastnictví

Do výlučného vlastnictví může nabyt manžel majetek, jen pokud to připouští zákon a pokud není právní režim SJM modifikovaný. K výlučnému majetku manžela nemá druhý manžel žádný právní vztah, čili nemá žádné užívací, dispoziční ani jiné právo, pokud k tomu nebude zmocněn. Do výlučného vlastnictví spadá dle § 143 občanského zákoníku: majetek získaný dědictvím nebo darem, majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela (tato skutečnost se obvykle uvádí v kupní smlouvě, nebo druhý manžel podepíše čestné prohlášení, kterým uzná, že předmětná věc byla koupena z výlučných finančních prostředků manžela (pocházejících např. z dědictví))⁶², věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Podílové spoluvlastnictví

Za trvání manželství může existovat vedle majetku, který je předmětem SJM a majetku spadajícího do výlučného vlastnictví, také majetek náležící do podílového spoluvlastnictví. Pokud snoubenci vlastnili majetek před uzavřením manželství jako spoluvlastníci, pak ani manželství tuto skutečnost neruší.

61 M.Knappová a kol.: Občanské právo hmotné, 3. vydání, 1.díl, ASPI, Praha, 2002, str. 305, ISBN 978-80-86395-28-9

62 J. Dvořáková Závodská a kol. Manželství a rozvody. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 19, ISBN 80-8613-134-4

Jak již bylo zmíněno výše, věci nabyté darem či děděním nevstupují do SJM. U darování však záleží na vůli a úmyslu dárce, kdy se posuzuje, zda směřovaly k obdarování obou manželů (manželé se stávají podílovými spoluvlastníky), nebo zda dárce obdaroval jen jednoho z manželů (dar bude v jeho výlučném vlastnictví). Typickým případem darování oběma manželům je svatební dar, ke kterému vzniká jedině podílové spoluvlastnictví.

Problematiku modifikace SJM nezahrnu do své práce, a to z důvodu jejího omezeného rozsahu. Jen zmíním, že SJM lze modifikovat dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. Zákon připouští tři směry modifikace:

- a) změny rozsahu SJM,
- b) změny doby vzniku SJM,
- c) změny zákonné úpravy správy SJM.

2. ZÁNÍK MANŽELSTVÍ

2.1. Zánik manželství v civilním právu

Základní ustanovení týkající se rozvodu manželství najdeme v § 24 - § 29 zákona o rodině, v těchto ustanoveních však nenalezneme základní definici rozvodu manželství. Obecně může manželství zaniknout jen dvěma způsoby, a to smrtí jak jednoho, tak smrtí obou manželů (smrt nastane zároveň), nebo rozvodem manželství. Z výše uvedeného nám tedy vyplývá, že manželství za života obou manželů může zaniknout pouze rozvodem.⁶³

2.1.1. Zánik manželství smrtí

Zánik manželství smrtí považujeme jako jediný přirozený způsob zániku manželství. Sňatek zaniká buď smrtí jednoho manžela, nebo smrtí obou manželů zároveň. Pokud nelze smrt prokázat stanoveným způsobem (ohledáním mrtvého těla a vystavením úmrtního listu), soud prohlásí dotyčnou osobu za mrtvou. Podmínky takového prohlášení upravuje občanský zákoník a občanský soudní řád. Osoba se prohlásí za mrtvou na základě zjištění její smrti, která byla bezpečně prokázána jinými prostředky (např. na základě důkazu smrti), nebo pokud je možné usoudit vzhledem ke všem okolnostem, že osoba nežije (prohlášení na základě pravděpodobnosti smrti).⁶⁴ Návrh na zahájení řízení podává ten, kdo má na věci právní zájem nebo je řízení zahájeno ex offio. Příslušným soudem bude okresní soud, který ustanoví nezvěstnému opatrovníka a vyzve nezvěstného vyhláškou nebo jiným způsobem, aby se do 1 roku přihlásil soudu.

Soud může rozhodnout několika způsoby:

1. soud může řízení zastavit, pokud zjistí, že nejsou dány podmínky k tomu, aby proběhlo řízení o prohlášení za mrtvého,
2. soud rozhodne o prohlášení za mrtvého, pokud lhůta k přihlášení nezvěstného marně uplyne.⁶⁵

63 J. Švestka, J. Dvořák a kol.: Občanské právo hmotné 3, 5. vydání, 2009, str. 55, ISBN: 978-80-7357-466-6

64 M. Hrušáková a kol.: Rodinné právo, 1995, str. 54, ISBN: 80-210-1113-0

65 V. Plecítý, M. Skřejpek, J. Salač, A. Šíma: Základy rodinného práva, str. 38, ISBN:9978-80-7380-

Pokud soud prohlásí manžela za mrtvého, manželství zanikne dnem, kdy rozhodnutí soudu nabude právní moci. V situaci, kdy soud zjistí, že osoba, která byla prohlášena za mrtvou, žije, své rozhodnutí zruší a osobě navrátí všechna její práva a povinnosti. Obnovuje se i její manželství, to však jen v případě pokud nebylo uzavřeno manželství nové. Jestliže došlo k uzavření nového sňatku, pak se na předešlé manželství hledí jako na rozvedené i v oblasti majetkových vztahů. Absurdní situace nastává v momentě, kdy nezmizelý manžel uzavře registrované partnerství. Původní manželský sňatek by se zrušením usnesení o prohlášení za mrtvého obnovil, avšak nové partnerství by také nezaniklo z důvodu platného uzavření a neexistence žádného zákonného ustanovení, které by obsahovalo pravidlo o jeho zániku. Zákonu o rodině je známo pouze neobnovení předchozího manželství při uzavření nového sňatku, ale o registrovaném partnerství mlčí. Zákon o registrovaném partnerství je propracován lépe v tom smyslu, že v ustanovení § 15 odst.2⁶⁶ je uvedeno, že registrované partnerství se neobnoví, pokud se uzavře nové registrované partnerství či manželství.⁶⁷

2.1.2. Zánik manželství rozvodem

2.1.2.1. Rozvod manželství dle § 24 zákona o rodině

Rozvod podle tohoto ustanovení se označuje jako tzv. „sporný rozvod“ se zjišťováním příčin rozvratu. Vedoucí myšlenkou je rozdělení manželů do role žalobce (podává žalobu na rozvod manželství) a žalovaného (brání se žalobě). Nezřídka se stane, že se manželé shodnou na tom, že chtějí být rozvedeni, avšak se nedohodnou na všech důsledcích rozvodu.⁶⁸

Řízení se zahajuje na návrh jednoho z manželů, kdy musí návrhovatelský prokázat trvalý a hluboký rozvrat a všechny skutečnosti musí nasvědčovat kvalifikovanému

139-7

66 §15 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb o registrovaném partnerství: Jestliže bylo prohlášení za mrtvého zrušeno, protože se zjistilo, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, žije, má se za to, že jeho partnerství nepřetržitě trvalo; pokud ale jeho partner mezitím uzavřel nové partnerství nebo manželství, dřívější partnerství se neobnoví.

67 Mgr. L. Klega: Manželem i registrovaným partnerem zároveň? Bulletin advokacie, str. 48, číslo 10/2007

68 M. Hrušáková: Rozvod a paragrafy, Computer Press, 2001, str. 19, ISBN: 80-77226-477-X

rozvratu manželství, tzn., že nelze očekávat jeho obnovení.⁶⁹ Kvalifikovaným rozvratem označujeme situaci, kdy spolu manželé po určitou dobu nežijí, nehradí společné náklady, intimně se nestýkají atd. Jako takový jej na základě předložených důkazů konstatuje soud. Častou příčinu rozvratu lze shledat např. v manželské nevěře, v rozdílném životním stylu manželů, v rozdílných názorech na výchovu dětí nebo v rozdílných povahových vlastnostech atd. V dřívější právní úpravě se dokonce zkoumala vina na rozvodu, což mělo negativní následky na vypořádání společného majetku a vyživovací povinnost k rozvedenému manželovi.⁷⁰ V současné právní úpravě se již vina na rozvodu či rozvratu manželství nezkoumá.

Při zjištění trvalé a hluboké rozvrácenosti může soud rozvést manželství i bez souhlasu druhého manžela, nerozvede jej však, pokud by rozvod odporoval zájmům nezletilého dítěte.⁷¹ Zvláštní důvody pro zachování manželství rodičů budou spočívat v psychickém či zdravotním stavu dítěte.

Ochrana dítěte je zřetelná i v procesních ustanoveních o rozvodu, kde je řízení o rozvodu manželství spojeno s řízením o úpravě poměrů manželů k jejich nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Toto řízení je sice od rozvodu manželství odděleno (vede ho soud pro nezletilé), ale manželství nemůže být rozvedeno dříve, než nabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. V tomto řešení je spatřována jedna nevýhoda, a to ta, že zde může léta existovat tzv. „mrtvé manželství“.

2.1.2.2. Rozvod manželství dle § 24a zákona o rodině

V praxi je tato varianta rozvodu nesprávně označována jako tzv. „nesporný rozvod“ bez zjišťování příčin rozvratu. Tento pojem je chybný, jelikož je i v tomto případě nutné podat žalobu na rozvod manželství, kde vystupuje strana žalobce a žalovaného, čili jinak řečeno existuje tu spor mezi stranami. Rozdílem oproti předchozí úpravě je to, že manželé souhlasí s rozvodem a jsou schopni se dohodnout na úpravě

69 M. Hrušáková: Rodinné právo v aplikační praxi – Rozvod – Děti – Výživné, C.H.Beck, 2000, str. 5, ISBN: 80-7179-293-4

70 M. Hrušáková: Rozvod a paragrafy, Computer Press, 2001, str. 17, ISBN: 80-77226-477-X

71 § 24 odst. 2 zákona o rodině: Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody. Tímto ustanovením byl zahrnut i čl. 32 Listiny i čl. 3 Úmluvy o právech dítěte

práv a povinností ke společným dětem a na vypořádání společného majetku.

Kvalifikovaný rozvrat manželství se nezkoumá, ale presumuje se na základě splnění několika podmínek. Manželé musejí prokázat, že manželství trvalo nejméně jeden rok, a že spolu déle jak 6 měsíců nežijí, přičemž se vyžaduje, aby se druhý manžel připojil k návrhu na rozvod manželství.

Soud manželství rozvede, pokud budou splněny zákonem stanovené podmínky. Manželé jsou povinni předložit písemné smlouvy, upravující majetkové vztahy pro dobu po rozvodu manželství⁷², vypořádání společného bydlení a případné vyživovací povinnosti, se svými úředně ověřenými podpisy. V neposlední řadě musí manželé předložit pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu (pokud mají nezletilé děti). Pro všechny tyto smlouvy platí odkládací podmínka, spočívající v tom, že účinnost smluv se odkládá až do doby, kdy rozsudek o rozvodu manželství nabude právní moci.⁷³ Pokud by byla součástí společného jmění manželů nemovitost⁷⁴, smlouva by v této části nabyla účinnost až vkladem do katastru nemovitostí.⁷⁵

Manželství se opět nerozvede, pokud by to odporovalo zájmům dítěte (§ 24a odst. 2 zákona o rodině).

72 Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001: „Smlouva o vypořádání vzájemných majetkových práv manželů, kterou zákon podmiňuje rozvod dohodou manželů bez zjišťování příčin rozvratu, je platná pouze v případech rozvodu, o němž bylo rozhodnuto podle § 24a ZoR.

Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1295/2007: „Smlouva o vypořádání vzájemných majetkových práv manželů uzavřená ve smyslu ustanovení § 24a odst. 1 ZoR je účinná pouze za předpokladu, že o rozvodu bylo rozhodnuto podle § 24a ZoR.

73 M.Francová, J. Dvořáková Závodská: Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha, 2010, str. 8, ISBN: 978-80-7357-586-1

74 Zde bych jako zajímavost chtěla uvést rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 30 Ca 149/2001, ASPI, který se uvádí nemožnost zamítnutí návrhu na vklad do kat.nemovitostí: „Pokud byla uzavřena smlouva o vypořádání vzájemných majetkových vztahů podle § 24a odst. 1 písm. a) zákona o rodině, již nelze vytknout nedostatek formálních náležitostí (písemná forma a úředně ověřené podpisy účastníků) nebo nedostatek srozumitelného vyjádření odkládací podmínky (platnost úpravy pro dobu po rozvodu), přičemž povolení vkladu vlastnického práva nebrání některá z překážek, vyplývajících z § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., nelze návrh na vklad zamítnout jen proto, že nejde o dohodu o vypořádání po zániku společného jmění manželů dle § 149 a násl. občanského zákoníku.

75 Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám: J. Dvořák – rozvod podle § 24a zákona o rodině a ochrana práv třetích osob, 2009, str. 125, ISBN: 978-80-7357-432-1

2.1.2.3. Rozvod manželství dle § 24b zákona o rodině

Poslední varianta je označována jako tzv. „ztížený rozvod“ s tzv. „tvrdoštní klauzulí“. Tato klauzule byla zavedena na ochranu manžela, jenž nesouhlasí s rozvodem. Soud tedy nevyhoví návrhu na rozvod manželství za situace, kdy dotčený manžel nenese převážnou vinu na rozvodu manželství, a jemuž by rozvod způsobil zvlášť závažnou újmu. Pokud mimořádné okolnosti, jakož jsou např. zdravotní stav (manžel je odkázán na péči druhého manžela) či sociální poměry (situace ekonomická, bytová) některého z manželů nebo jeho věk svědčí pro zachování manželství, manželství se zachová.⁷⁶

Soud nezjišťuje a nevyslovuje vinu na rozvratu manželství, ale z provedeného dokazování musí vyplývat, že rozvrat manželství nezpůsobil manžel, jenž s rozvodem nesouhlasí. Jak vyplývá z výše uvedeného, soud zkoumá možnost poškození nesouhlasícího manžela. Pokud soud dojde k názoru, že jsou splněny všechny podmínky § 24b odst. 1 zákona o rodině, návrh na rozvod manželství zamítne.

Česká právní úprava však nezná nerozlučitelnost manželství, proto se i takové manželství, za splnění podmínek § 24b odst. 2, může rozvést. Manželství bude rozvedeno v případě kumulativního splnění následujících podmínek: 1. existence kvalifikovaného rozvratu, 2. manželé spolu již tři roky nežijí. Tomuto rozhodnutí nebude bránit ani zvlášť závažná újma hrozící žalovanému, která by trvala nadále.

2.1.3. Právní následky zániku manželství

Právní následky spojené se zánikem manželství nastávají v okamžiku zániku manželství, bez ohledu na to, jak manželství zaniklo. Některé právní následky nastanou jen v případě určitého způsobu zániku sňatku. Zánikem manželství dochází ke zrušení všech majetkových i osobnostních vztahů mezi manželi, tzn. že zanikají vzájemné vyživovací povinnosti, společný nájem bytu, SJM, může zaniknout rodičovská zodpovědnost (při smrti manžela) může však vzniknout i nová vyživovací povinnost, a to mezi rozvedenými manžely. Ten z manželů, který si přejímal nové příjmení, má

⁷⁶ M. Králík: Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. Právní rozhledy, 1998, č. 7, str. 352

právo, aby si příjmení manžela ponechal nebo, aby do 30 dnů od právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu oznámil matričnímu úřadu, že přijímá zpět své dřívější příjmení. Na příjmení dítěte nemá rozvod manželů vliv.⁷⁷

⁷⁷ viz. rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 24. 6. 1950, sp. zn. R XV 689/1950: „Příjmení dítěte zůstává rozvodem manželství rodičů nedotčeno a nemůže se měnit dohodou rodičů.“

2.2. Zánik manželství v církevním právu

Církevní právo zná tyto eventuality zániku manželství:

- a) smrt jednoho z manželů nebo smrt obou manželů
- b) prohlášení neplatnosti manželství
- c) církevní rozvázání manželství
- d) rozvod (rozluka) – zná pouze světské právo, katolická církev rozvod neuznává

2.2.1. Smrt jednoho z manželů – obou manželů

Zánik manželství smrtí jednoho z manželů nebo obou manželů současně je církevním právem považován za nejpřirozenější možnost ukončení sňatku. Svátostné manželství (tj. mezi pokřtěnými) může zaniknout pouze smrtí jednoho z manželů, lidská moc nemůže toto manželství absolutně rozloučit. Složitější situace nastane v případě prohlášení manžela za mrtvého. CIC/1983 sice zná tento pojem, avšak jeho úprava je velice chudá. Tento institut je zařazen do procesních norem knihy sedmé (kán. 1707). Osoba je prohlášena za mrtvou, pokud lze předpokládat, že zemřela, ale její smrt nelze prokázat ani světskou listinou (tj. úmrtní list) ani církevní listinou (tj. výpis z matriky pohřbených). Diecézní biskup je oprávněn vydat ve správním řízení prohlášení o předpokládané smrti osoby, ovšem jen za té podmínky, že v důkazním řízení získá mravní jistotu o její smrti.⁷⁸ Toto biskupovo prohlášení má význam pro přeživšího manžela, protože se po vydání takového prohlášení stává právně volným a může tak uzavřít další sňatek. Kdyby se však ukázalo, že osoba prohlášená za mrtvou žije, pak by se nově uzavřené manželství stalo nulitním (tzv. putativní), což je rozdíl oproti sekulárnímu právu.

2.2.2. Prohlášení neplatnosti manželství

Církevním společenstvím jsou uznávána pouze taková prohlášení o neplatnosti manželství, jež jsou vydána orgány církve. Církevními soudy jsou nejčastěji řešena řízení o neplatnosti manželství, na která se aplikují zneplatňující překážky nebo vady

78 A. Hrdina: Kanonické právo, EUROLEX BOHEMIA s.r.o, str. 306, ISBN:80-866432-26-2

manželského souhlasu. Z výše uvedeného je patrné, že církevní soudy si pro své potřeby vedou vlastní řízení o neplatnosti církevního sňatku, ale co se stane, když sekulární soud neuzná rozhodnutí církevního soudu? Jako řešení se jeví to, že pokud církevní soud shledá manželství neplatným a sekulární soud á platným, ke shodě mezi těmito právními řády dojde tím, že se manželé před sekulárním soudem rozvedou. Tato varianta je však pro církevní právo pouze náhražkou, kterou se nezastře problém chybějící právní úpravy.

2.2.3. Církevní rozvázání manželství

Církevním právem jsou uznávány pouze tři možnosti rozvázání manželského pouta:

- a) při nedokonání manželství
- b) na základě privilegia víry
- c) ve prospěch víry

Rozvázání sňatku při nedokonání manželství (matrimonium ratum tantum, sed non consummatum)

Manželství je řádně dokonáno manželským pohlavním stykem. Pokud k dokonání manželství nedojde, tak jeden nebo oba manželé mohou požádat papeže, aby jejich manželství rozvázal. Jestliže je důvodem impotentia coeunedi⁷⁹, má přednost řízení o prohlášení manželství za neplatné na úrovni diecéze.

Rozvázání manželství na základě privilegia víry (tzv. privilegia paulina⁸⁰)

Pavlovské privilegium je upraveno v kánonu 1143 - 1147 CIC. Jedná se o případ, kdy nově pokřtěná osoba může rozvázat své předešlé manželství s nepokřtěným a uzavřít nový kanonický sňatek. K tomu, aby byla tato výjimka povolena, musí být splněny 3 podmínky:

- a) první manželství bylo uzavřeno, když ještě nebyl ani jeden pokřtěn

⁷⁹ Jde o tělesnou neschopnost vykonat pohlavní styk souloží.

⁸⁰ Název pochází od apoštola Pavla, který vyslovil níže uvedené pravidlo v prvním listu místní církvi v Korintu.

b) nedošlo k zavdání příčiny k odchodu nepokřtěné straně
c) na dopis (neboli interpelaci) ordináře nepokřtěná strana neodpoví vůbec nebo odpoví záporně, že se nechce nechat pokřtít a ani se nechce vrátit k pokřtěné straně a žít s ním bez urážky Stvořitele. Nepokřtěná strana je zpravidla interpelována po křtu žadatele, ale je možné provést interpelaci i před křtem. Pokud se bude dotaz jevit jako zbytečný, je možné, aby místní ordinář dal od tohoto dotazu dispenz. Manželství pak zanikne uzavřením nového manželského sňatku, které má pokřtěná strana uzavřít s katolickou stranou, avšak místní ordinář může dovolit uzavřít manželství i s nekatolíkem, při zachování dalších předpisů.⁸¹

Rozvázání manželství ve prospěch víry (in favorem fidei – tzv. privilegium petrinum⁸²)

Petrovská výsada umožňuje papežovi rozvázat tzv. nesvátostné manželství (tj. manželství mezi nepokřtěným a pokřtěným) z důvodu hrubého porušení povinností nepokřtěné strany, ke kterým se zavázala dle kánonu 1125 CIC. Tato výsada umožňuje papeži rozvázat i jiné nesvátostné manželství jako jsou manželství neuzavřená kanonickou formou. Ve všech případech je nutné, aby rozvázání manželství bylo učiněno in favorem fidei (ve prospěch víry), proto papež může rozvázat i manželství dvou nepokřtěných, avšak ve prospěch víry třetí osoby.⁸³

81 Ján Duda: Katolické manželské právo, Spišská Kapitula-Spišské Podhradie, 1996, str. 266, ISBN: 80-7142-041-7

82 Název není odvozen od apoštola Petra, nýbrž zakládá se ve všeobecné moci rozvazovat a svazovat, jenž Kristus vybavil Petrův úřad.

83 J. R. Tretera: Konfesiční právo a církevní právo, 1997, str. 267, ISBN: 80-902045-2-X

2.3. Zánik a vypořádání společného jmění manželů

Existence majetkového společenství mezi manželi je spjata s existencí manželství, z čehož vyplývá, že pokud zanikne manželství, zanikne i SJM. Existují však i výjimečné případy, kdy může SJM zaniknout dříve, tj. za trvání manželství.

2.3.1 Zánik společného jmění manželů v důsledku zániku manželství

Manželství zaniká rozvodem (§ 24 a násl. zákona o rodině), smrtí jednoho manžela (popř. obou manželů) nebo prohlášením manžela za mrtvého (§ 22 zákona o rodině).

V prvním případě je zánik SJM spojen se dnem právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Od tohoto okamžiku je možné nabývat majetek pouze do svého výlučného vlastnictví, eventuálně do spoluvlastnictví s někým jiným. Zaniklé SJM je třeba vypořádat jedním ze tří způsobů, které uvádí občanský zákoník (dohoda manželů, soudní rozhodnutí, zákonná domněnka).

Smrt manžela představuje právní událost, se kterou je spojen i zánik SJM. SJM zaniká dnem, jenž je shodný se dnem smrti manžela. Vypořádání SJM se uskutečňuje v rámci dědického řízení. Komplikovanější situace nastane, pokud oba manželé zemřou současně nebo manželé zemřou krátce po sobě, přičemž smrt bude způsobena stejnou okolností. Pro tento případ bude platit, že SJM zanikne smrtí prvního z manželů, takže by mělo nejprve dojít k vypořádání SJM po prvním zemřelém manželovi a následně pak k projednání dědictví po druhém z nich.⁸⁴

Stejný právní režim platí i pro prohlášení osoby za mrtvou, a to bez ohledu zda byl proveden důkaz smrti anebo jde o osobu nezvěstnou, o níž lze usuzovat, že již nežije (§ 7 odst. 2 občanského zákoníku). Zde je důležité upozornit, že soud sice ve svém rozsudku stanoví den smrti, avšak zánik manželství i SJM nastane až právní mocí toho rozsudku. V případě, že by se později ukázalo, že dotyčný žije, jeho manželství a SJM by se automaticky obnovilo (jen v případě, že druhý manžel neuzavře sňatek) s účinky ex tunc (neboli ode dne jeho dřívějšího zániku).

84 M. Holub, J. Bičovský, M. Pokorný: Společné jmění manželů, 2. aktualizované vydání, 2009, str. 135, ISBN: 978-80-7201-747-8

2.3.2 Zánik společného jmění manželů za manželství

K zániku SJM za trvání manželství může dojít jen ve dvou případech, a to při prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů⁸⁵ nebo soudním výrokem o propadnutí majetku v rámci trestního řízení.⁸⁶

Půjde-li o případ prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), tak SJM zanikne okamžikem vyvěšení usnesení o prohlášení konkurzu na úřední desce soudu a jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku. Po dobu trvání insolvenčního řízení nemůže vzniknout nové majetkové společenství (§ 276 odst. 1 insolvenčního zákona) a insolvenční správce přejímá oprávnění k uzavření dohody o vypořádání SJM nebo může navrhnout jeho vypořádání soudu.⁸⁷ Insolvenční zákon také stanoví, že do majetkové podstaty bude spadat ta část majetku, která byla se souhlasem druhého manžela použita k podnikání.⁸⁸

V trestním řízení zanikne SJM právní mocí rozhodnutí o propadnutí majetku (i části majetku) jednoho z manželů. Tento trest je ukládán buď pachateli, který je odsouzen k výjimečnému trestu, nebo tomu, kdo je odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za závažný úmyslný trestný čin, jímž se pachatel snažil nebo získal majetkový prospěch. Tento trest je možné uložit i za trestné činy, u kterých je to výslovně ve zvláštní části uvedeno.⁸⁹ Podmínky pro stanovení tohoto trestu jsou uvedeny v trestním zákoníku, vždy však bude platit, že nesmějí být postiženy ty věci a prostředky, jež jsou nezbytné k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený povinen pečovat. Vypořádání SJM proběhne mezi druhým manželem a Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových (propadnutý majetek se stává majetkem státu).⁹⁰ Postižen však bude jen ten majetek, který patří odsouzenému.

85 § 268 odst. 1 a § 205 odst. 3 zákona č. 182/2006 o úpadku a způsobech jeho řešení

86 § 66 odst. 4 zákona č. 40/2009 trestního zákona

87 §270 odst. 1 zákona č. 182/2006 o úpadku a způsobech jeho řešení

88 §270 odst. 2 zákona č. 182/2006 o úpadku a způsobech jeho řešení

89 S. Štěpánová: Společné jmění manželů a podnikání, Computer Pres, a.s., 2006, str. 169, ISBN: 80-251-1161-X

90 Dle § 11 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

2.3.3. Vypořádání společného jmění manželů

Občanský zákoník uvádí tři způsoby vypořádání společného jmění manželů, a to:

1. dohodou manželů - § 150 odst. 1 občanského zákoníku
2. soudním rozhodnutím vydaným na návrh manžela - § 150 odst. 3 občanského zákoníku
3. zákonnou domněnkou - § 150 odst. 4 občanského zákoníku

Vypořádáním se rozumí úplné uspořádání majetkových vztahů mezi manžely k veškerému společnému majetku, který byl předmětem SJM v době jeho zániku. Vypořádáním se stanoví, které věci budou ve vlastnictví úplném, odděleném nebo výlučném jednoho z manželů. Vypořádáním nedochází ke zřízení vlastnictví, nenabývá se a nelze říci, že by šlo o převod či přechod.⁹¹ K této problematice se vyjadřuje i Nejvyšší soud ČR, který stanoví, že při vypořádání SJM nedochází k převodu nebo k přechodu vlastnictví. Ve SJM, pro něž je charakteristické, že k věcem, právům nebo jinému majetku do něj náležejícího nejsou určeny podíly manželů, je každý z manželů "úplným vlastníkem celku" a ve svých právech k majetku je omezován stejným právem druhého manžela. Vypořádání (zaniklého) společného jmění spočívá v tom, že jeden z manželů se stává výlučným vlastníkem věci, práva nebo jiného dosud společného majetku, aniž by se (nadále) o svá oprávnění a povinnosti k majetku dělil s druhým manželem, popř. že věci, práva nebo jiný dosud společný majetek připadnou do podílového spoluvlastnictví manželů.⁹²

2.3.3.1. Zásady vypořádání SJM

Zásady vypořádání SJM jsou obsaženy v dispozitivním ustanovení občanského zákoníku, a to v § 149 odst. 2 a 3. Jelikož je možné se o těchto ustanovení odchýlit, je třeba, aby soudy tyto odchylky korigovaly ve svých rozsudcích. Jedná se o tyto zásady:

1. Zásada stejné velikosti podílu

⁹¹ M. Holub, J. Bičovský, M. Pokorný: Společné jmění manželů, 2. aktualizované vydání, 2009, str. 145, ISBN: 978-80-7201-747-8

⁹² rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.11.2011, sp. zn. 21 Cdo 4817/2009

Ze zásady rovnosti vychází občanský zákoník i tehdy, pokud jde o závazky obou manželů, které vznikly za trvání manželství. Tato domněnka je však vyvratitelná, takže bude možné hodnotit podíly manželů různě na základě prokázaných skutečností. Skutečnost, že jeden manžel měl horší předpoklady pro výdělečnou činnost, neznamená, že by nutně muselo dojít ke zmenšení jeho podílu, nicméně větší potíže bude působit situace, kdy jeden z manželů nepracoval vůbec. Důvodem pro snížení výše podílu může být utrácení peněz ve větší než obvyklé míře za alkohol, automaty, drogy apod. Důvodem pro zvýšení podílu by pak mohly být mimořádné zásluhy jednoho z manželů o získání společného majetku. Vypořádací podíl jednoho z manželů na zaniklém SJM nelze snížit jen proto, že zjevnou příčinou rozvratu manželství byl jeho mimomanželský vztah.⁹³

2. Každý z manželů může požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek a má povinnost nahradit to, co bylo vynaloženo ze společného majetku na jeho ostatní majetek. V praxi se jedná o aplikaci tzv. zápočtů.

3. Při vypořádání SJM se přihlíží k potřebám nezletilých dětí. V tomto případě by se mělo přihlížet více ke skutečným a reálným potřebám a ne k takovým potřebám, které by mohly vzniknout v budoucnu.

4. Přihlíží se i k hledisku péče o rodinu a zásluhám o nabytí a udržení SJM.

2.3.3.2. Vypořádání SJM dohodou

Jak vyplývá z výše uvedeného, dohodu o vypořádání SJM lze uzavřít v případě rozvodu podle § 24a zákona o rodině. Tato dohoda musí mít z pohledu formální stránky, pod sankcí absolutní neplatnosti právního úkonu písemnou podobu. Dohodu manželů nesmí být dotčena práva jejich věřitelů. Pokud by manželé uzavřeli takovou dohodu, která by byla zjevně pro věřitele nevýhodná (např. dlužník nezíská ze SJM nic), tak je věřitelům umožněno takovýmto dohodám odporovat dle ustanovení § 42a občanského zákoníku.

⁹³ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2921/2005 ze dne 19. 3. 2007

Platnost dohody je vázána na zánik manželství. Pokud tedy k zániku manželství nedojde, dohoda se stane neúčinnou.⁹⁴ Dohodu není možné uzavřít před zánikem SJM ani s použitím odkládací podmínky. Výjimkou z tohoto pravidla je výše zmíněné ustanovení § 24a zákona o rodině, dle něhož lze upravit majetkové vztahy před samotným zánikem SJM v rozvodovém řízení. Manželé nejsou nuceni uzavřít dohodu na vypořádání veškerého majetku, ale mohou uzavřít dohodu o vypořádání jen části majetku⁹⁵, v takovém případě mají právo podat návrh na vypořádání zbylé části majetku soudu, pokud takový návrh nepodají, nastupuje zákonná domněnka dle § 150 odst. 4 občanského zákoníku.

Na dohodu o vypořádání SJM je třeba pohlížet jako na dvoustranný právní úkon⁹⁶, pro který platí obecná pravidla pro právní úkony (§ 37 občanského zákoníku). Právní úkon musí být prostý omylů a je třeba ho učinit svobodně, vážně a srozumitelně. Chyby v počtech a číslech nezpůsobí neplatnost dohody, což dokazuje i judikatura Nejvyššího soudu ČR⁹⁷ na případu, kdy byla podána neurčitá dohoda o vypořádání BSM (dnes SJM) katastrálnímu úřadu k zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí. Neurčitost byla shledána v chybném označení stavební plochy, kdy místo č. 618 bylo uvedeno číslo 613. Tato neurčitost byla zjištěna katastrálním úřadem. Nejvyšší soud stanovil, že chyba v počtech nezpůsobí neplatnost smluvního ujednání, pokud bylo z dohody zřejmé, který pozemek byl předmětem vypořádání. Pokud smlouvy nesplňují formální a obsahové náležitosti, soud nemůže manželství dle § 24a zákona o rodině rozvést, ani nemůže zamítnout návrh na rozvod manželství. Manželům bude soudem uložena povinnost doložit smlouvy splňující formální a obsahové náležitosti ve stanovené lhůtě. Jestliže manželé tuto povinnost nesplní, soud řízení přeruší dle § 110 občanského soudního řádu.⁹⁸

Dohodu o vypořádání SJM lze uzavřít i formou soudního smíru; ten však musí být schválen soudem, aby byl platný.

94 Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 20/2007 ze dne 26. 9. 2007

95 Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1622/98 ze dne 27. 11. 1998

96 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 959/2002: „Dohoda o vypořádání je dvoustranný právní úkon (§ 34 OZ) a vztahuje se na něj § 37 OZ. Nedostatek jakékoliv tam uvedené náležitosti má za následek částečnou nebo úplnou neplatnost právního úkonu. Soud k neplatnosti přihlíží z úřední povinnosti.“

97 Rozhodnutí Nejvyššího soudu 22 Cdo 726/1999 ze dne 31. 7. 2000

98 Stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 19/2007 ze dne 12. 5. 2010

2.3.3.3. Vypořádání SJM na základě soudního rozhodnutí vydaného na návrh manžela

Pokud manželé nevyužijí možnosti vypořádat SJM dohodou, SJM vypořádá soud na návrh jednoho z nich. Návrh na vypořádání SJM je nutné podat do tří let od zániku manželství; lhůta je hmotněprávní, což znamená, že soud v této lhůtě nemusí rozhodnout, ale je důležité podat návrh ve stanovené lhůtě. Soud není vázán podaným návrhem ani ohledně přikázání věci, ani ohledně ceny věci. Může tedy rozhodnout úplně jinak, než jak je navrhováno. V řízení o vypořádání SJM mají oba účastníci postavení jak žalobce, tak žalovaného. Každý tedy může soudu označit majetek, který je třeba vypořádat, aniž by šlo o vzájemnou žalobu. Žalovaný již nemůže podat novou žalobu na vypořádání SJM, ale může se k žalobě vyjádřit a předložit své návrhy na řešení. Vztít žalobu zpět je možné jen při souhlasu obou stran sporu. Pokud jedna strana nesouhlasí se zpětvzetím žaloby, musí uvést důvod, proč nesouhlasí⁹⁹

Soud je vázán návrhy obou účastníků v tom, co učinili předmětem vypořádání. Pokud některé věci nezahrnuli do předmětu vypořádání, ani ohledně nich neuzavřeli dohodu o vypořádání, tak pro tyto platí, že budou vypořádány na základě zákonné domněnky dle § 150 odst. 4 občanského zákoníku, avšak až po skončení řízení o vypořádání SJM.¹⁰⁰ K podání žaloby je aktivně legitimován jeden z manželů, insolvenční správce i dědicové jednoho z manželů (pokud SJM zaniklo jiným způsobem než smrtí tj. rozvodem). Dědicové se stanou procesními nástupci i v případě, kdy účastník zemře v průběhu vypořádacího řízení.

V návrhu se mají uvést skutečnosti rozhodné pro posouzení, jaké věci náležely do SJM, jejich ocenění a návrh na způsob vypořádání. Měsíčník právního rádce¹⁰¹ uvádí, že pokud budou některé položky žaloby neurčité, je nutné učinit výzvu soudu na žalobce k jejich doplnění a poučit ho o nevypořádání těchto hodnot v případě neuposlechnutí výzvy.

99 viz. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2003 sp. zn. 30 Cdo 1171/2002

100 Mgr. K. Součková, Mgr. R. Petrová: Otázka aplikace nevyvratitelné domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. Společného jmění manželů, str. 29, Bulletin advokacie, č. 12/2008

101 L. Chalupa: Žaloba na vyklizení a vypořádání společného jmění, str. 13, Právní rádce, 2005, č. 5

V soudním rozhodnutí bude uveden seznam věcí, které případnou do výlučného vlastnictví některého z manželů (popř. podílového spoluvlastnictví), dále v něm bude uveden seznam pohledávek, jenž bude obsahovat rozdělení mezi manžele. Věci, které budou přikázány do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, je třeba přesně specifikovat, a to zejména tam, kde bude vyslovena povinnost věc vydat.

Soud je povinen při svém rozhodování přihlížet k výše uvedeným zásadám vypořádání SJM.

Soudní řízení o vypořádání SJM jsou ve většině případů velice obtížné a často trvají nepřiměřenou dobu. Nepřiměřenou délkou řízení se zabýval i Evropský soud pro lidská práva v případě Bořánková vs. Česká republika. Evropský soud pro lidská práva shledal rozpor se čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jelikož soudy rozhodly v nepřiměřeně dlouhé lhůtě, musela paní Bořánková zaplatit svému exmanželovi mnohem větší sumu za polovinu domu, než jakou by zaplatila, kdyby soudy rozhodly dříve. Soud přiznal stěžovatelce částku ve výši 5000Eur za nemajetkovou újmu, částku ve výši 10000Eur za materiální škodu a náhradu za soudní výdaje ve výši 500 Eur.

2.3.3.4. Vypořádání SJM na základě zákonné domněnky

Zákonná domněnka dle § 150 odst. 4 občanského zákoníku se uplatní v případě, že nedošlo do tří let od zániku manželství k vypořádání SJM dohodou, a ani nebyl podán návrh soudu¹⁰² na vypořádání SJM. Tato právní domněnka konstruuje tento stav:

- u movitých věcí platí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich jako výlučný vlastník užívá věci ze SJM pro sebe, pro svou rodinu a domácnost. Rozhodujícím okamžikem je stav na konci tříleté lhůty. Soudní praxe vychází ze stavu rozhodného na konci tříleté lhůty, tzn., že věci by měly být přikázány tomu, kdo je měl jako poslední v držení, a u něhož došlo k poslední amortizaci.¹⁰³
- U movitých věcí, o nichž nelze dokázat, který z manželů je užívá jako výlučný vlastník platí domněnka, že tyto věci jsou v podílovém spoluvlastnictví,

102 Pokud bylo zahájeno řízení, nemůže nastoupit nevyvratitelná domněnka vypořádání SJM – Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98

103 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.12.2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003

příčemž oba podíly jsou stejné. Stejný režim se vztahuje i na nemovité věci.¹⁰⁴

- O ostatních právech, závazcích a pohledávkách platí přiměřeně totéž.

2.3.4. Vypořádání společného bydlení

Při zániku manželství je nutné vypořádat i otázky společného bydlení, kdy se musí určit, kdo se má z bytu vystěhovat, a zda je druhý manžel povinen zajistit bytovou náhradu aj.¹⁰⁵

U nedružstevního bytu se musí manželé dohodnout ke dni právní moci rozsudku o rozvodu manželství, kdo se stane výlučným nájemcem, a kdo byt opustí. Jestliže k dohodě nedojde, je aktivně legitimován kterýkoliv manžel k podání žaloby na zrušení společného nájmu bytu (§ 705 odst. 1 občanského zákoníku). Soud takto zruší společný nájem bytu a současně určí jeho výlučného nájemce. Manžel, který tento spor prohraje, se nemusí odstěhovat z bytu, dokud mu nebude poskytnuta bytová náhrada. Při rozhodování o formě bytové náhrady se přihlíží též okolnosti, že rozvedený manžel, jemuž je ukládána povinnost k vyklizení bytu, nepřispíval na nájemné a na úhradu za plnění spojené s užíváním bytu, resp. okolnost, jak se zasloužil o získání společného bytu.¹⁰⁶

Pokud jeden manžel nabude práva užívat družstevní byt před uzavřením manželství, tak druhému manželovi zanikne právo užívat byt rozvodem (§ 705 odst. 2 občanského zákoníku). Z výše uvedeného vyplývá, že právo užívat byt má ten, jenž nabyt tohoto práva před uzavřením manželství, ale druhému manželovi se zakládá právo na bytovou náhradu. Manželé, kteří užívali družstevní byt, který nabyt jeden z nich nebo oba za trvání manželství se musí dohodnout, který z nich bude jako člen družstva výlučným nájemcem bytu po právní moci rozsudku o rozvodu. V situaci, kdy vznikne spor o nájem družstevního bytu, rozhoduje opět soud. Manžel, jenž prohraje spor, má nárok na bytovou náhradu. K problematice společného členství manželů v bytovém družstvu se vztahuje jeden zajímavý judikát¹⁰⁷, jenž stanovuje, že takovéto

104 Potvrzuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2679/2004 ze dne 2. 8. 2005

105 Občanský zákoník rozlišuje mezi náhradním bytem (což je byt, jenž má stejnou velikost a vybavením jako předešlý byt) a náhradním ubytováním (což je byt, jenž má jednu místnost nebo pokoj ve svobodárně nebo podnájem u jiného nájemce zařízené či nezařízené části bytu).

106 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 4077/2007 ze dne 20. 5. 2009

107 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 998/2011

společné členství v družstvu vzniká ex lege, bez ohledu na vůli manželů. Jeho vznik, existenci a zánik upravují kogentní ustanovení občanského zákoníku, které nelze smluvně ovlivnit. Vzniklo-li manželům společné členství v družstvu, nelze členský podíl dohodou manželů za trvání manželství ze společného jmění vyloučit. Taková dohoda se stává neplatnou pro rozpor se zákonem podle § 39 občanského zákoníku.¹⁰⁸

U služebního bytu, bytu zvláštního určení nebo bytu v domě zvláštního určení nevzniká společný nájem bytu manželi, pokud však manželům nevzniklo právo společného nájmu.¹⁰⁹ U shora uvedených bytů zůstává nájemní právo pouze jednomu z manželů a ostatní jsou pouze osoby, které s ním sdílí společnou domácnost.¹¹⁰

Jestliže manželé užívají nemovitost, k níž vzniklo vlastnické právo, tak mohou nastat 3 situace:

- pokud dům či byt bude ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, pak druhému manželovi zaniká užívací právo dnem rozsudku o rozvodu manželství. Občanský zákoník tuto situaci neupravuje, proto lze dovozovat, že druhému manželovi nenáleží ani bytová náhrada.
- Pokud dům či byt byl součástí SJM, bude předmětem vypořádání SJM. Manželé se mohou dohodnout, že dům či byt zůstane jednomu z nich nebo jim k bytu či domu vznikne podílové spoluvlastnictví. Není však výjimkou, aby uzavřeli dohodu o tom, že dům či byt převedou na třetí osobu (často na jejich dítě).
- Pokud se dům či byt bude nacházet v podílovém vlastnictví, mohou se manželé dohodnout na reálném rozdělení domu či bytu, zrušení svého podílového vlastnictví anebo se dohodnout o tom, kdo bude výlučným vlastníkem.

Pokud se nabývá vlastnické právo k bytu či domu, platí, že tento byt či dům bude patřit do SJM. Musíme však rozlišovat situace, zda byl předmět SJM nabyt úplatně či bezúplatně, protože v druhém případě se byt či dům stane výlučným vlastnictvím jednoho z manželů.¹¹¹ K problematice úplatného nabytí nemovitostí se vztahuje zajímavý judikát¹¹², který nám říká, že pokud nabyt jeden z manželů

108 Publikováno v Bulletinu advokacie, str. 52, číslo 10/2011

109 J. Fiala, V. Korecká: Vlastnictví a nájem bytu, ALBA, 1995, str. 177,

110 J. Salač: Nájemní smlouva jako právní důvod bydlení, Praha 2003, nakladatelství VODNÁŘ, str. 87, ISBN: 80-85889-53-6

111 M. Selucká, R. Petrová: Vlastnictví bytu, Computer Press, a.s., 2006, str. 147, ISBN: 80-251-1115-6

112 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Co 2345/2003 ze dne 12. 2. 2004

nemovitost za trvání manželství za peníze z hypotečního úvěru, z něhož byl zavázán pouze on, tak i takto získané nemovitosti patří do SJM. Myslím si, že tato problematika by se měla posuzovat trochu jinak, a to tak, že by se zkoumalo, z jakých prostředků byly hrazeny splátky, a zda se na placení hypotéky podíleli oba manželé.

K uzavření smlouvy o převodu nemovitostí, které jsou součástí SJM je třeba souhlasu druhého manžela, protože takovýto úkon přesahuje obvyklou správu majetku. Souhlasu je potřeba i v případě, kdy nemovitost nabude pouze jeden z manželů, přičemž k převodu užil prostředky ze společného jmění manželů (nemovitost bude součástí SJM). V praxi se můžeme často setkat s nesouladem zápisu v katastru nemovitostí a skutečným stavem, proto se může stát, že lidé podepisují smlouvu o převodu nemovitostí pouze s jedním z manželů. Budoucí kupující může být tímto jednáním ohrožen na svých právech tím, že v budoucnu může být jeho vlastnické právo k nemovitosti zpochybněno u soudu, proto se doporučuje, aby si budoucí kupující ověřil právní stav nemovitostí nahlédnutím do katastru nemovitostí, ale i nahlédnutím do sbírky listin vedené katastrem nemovitostí.¹¹³

Je také třeba uvést, že pokud se manželé nedohodnou na užívání nebytového prostoru¹¹⁴, jako je např. garáž, kterou měli ve společném užívání, rozhodne o užívacím právu soud na návrh jednoho z nich. Soud rozsudkem zruší společné užívací právo a určí, kdo ji bude dále užívat a kdo ji bude povinen vyklidit.¹¹⁵

V běžném životě se také můžeme setkat s pojmem oddělené bydlení neboli odluka. Takovéto pojmy nenalezneme v právním předpisu, ale jejich význam je veliký. Pojem oddělené bydlení je důležitý v oblasti rozvodu podle § 24a a § 24b zákona o rodině. Oddělené bydlení manželů je v úhrnu 6 měsíců podmínkou pro povolení rozvodu tzv. smluveným způsobem a oddělené bydlení v úhrnu 3 let je podmínkou k povolení rozvodu manželství, s nímž jeden z manželů nesouhlasil. O odluku se bude jednat i v případě, že bývalí manželé budou nuceni spolu žít v jednom bytě¹¹⁶, ale nebudou spolu žít.

113 Z. Mikuláš, N. Hönigová, E. Piklová: I druhý manžel je ve hře, str. 26, PRAVO&BYZNYS, říjen 2011

114 Je to místnost, která neslouží k bydlení.

115 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 7/79 ze dne 26. 2. 1979

116 Manžel, jenž má byt vyklidit, může zůstat bydlet v bytě do zajištění bytové náhrady, toto právo přechází i na jeho právní nástupce. - Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 2823/2009

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala současnou platnou právní úpravou jednotlivých institutů manželství a SJM, proto bych se v závěru své práce ráda věnovala změnám v návrhu nového občanského zákoníku.

V první řadě je třeba uvést, že převážná část právní materie úpravy manželství se koncentruje do zákona o rodině, který pojednává o vzniku, zániku, účelu manželství a dalších rodiněprávních institutech. Zbylá část materie je obsažena v občanském zákoníku, kde je upraveno SJM a společné bydlení manželů. Nový občanský zákoník by měl tuto roztržitost změnit, a to tak, že by měla být celá materie shromážděna v jednom právním předpisu.

Nový občanský zákoník navazuje na současné právní pojetí institutů manželství, tudíž v něm nebudou obsaženy žádné zásadní změny. Totéž platí pro úpravu majetkových vztahů mezi manželi, avšak s tím rozdílem, že jsou manželům dány do rukou větší možnosti k úpravě svých majetkových poměrů. I přes tuto skutečnost bych ráda vyzdvihla hlavní změny, které nám návrh nového občanského zákoníku přináší v oblasti manželského práva:

- změna ve sňatečném prohlášení zástupce snoubence - diskriminační ustanovení § 9 zákona o rodině má být odstraněno, tím, že zástupce již nebude muset být stejného pohlaví jako zmocnitel,
- změna formulace ve vzájemných právech a povinnostech – je zavedena nová povinnost informovat se navzájem o stavu jmění a příjmech, jakožto i studijních, pracovních a podobných činnostech,
- změna v novém definování pojmů – např. „obvyklé vybavení domácnosti“ nebo „obstarání zájmů rodiny“, jež byly definovány pouze judikaturou,
- změna v majetkové oblasti – návrh zákona klade důraz na dispozitivnost právní úpravy společného jmění manželů, a to i v případě vypořádání. Dále je širěji upravena správa společného jmění manželů, při které se má chránit slabší strana před lstí a svévolí druhé strany,
- změna v zavedení seznamu manželských smluv – třetí osoby mají být tímto chráněny před zkrácením svých práv.

V neposlední řadě bych chtěla uvést, že se při přijímání návrhu zákoníku řešila

otázka uzavírání manželství církevní nebo civilní formou. Z vyjednávání vzešly 3 návrhy řešení této problematiky, z níž první možností bylo zrušení církevní formy církevního sňatku, druhou možností bylo rozšíření práva oddávat na všechny církve a náboženské společnosti a třetí alternativou bylo zachování civilního i církevního sňatku v dnešní podobě (snoubenci si mohou vybrat formu uzavření sňatku). Jako nejlepší možnost se zatím jevila třetí alternativa.

Návrh nového občanského zákoníku reflektuje potřeby dnešní společnosti, proto by bylo dobré, kdyby byla nová úprava přijata co nejdříve.

Na závěr bych chtěla napsat pár slov k problematice tzv. mediátora (neboli prostředníka). Mladá fronta přinesla dne 19. 7. 2011 zajímavou zprávu o tzv. novém řešení rozvodů, jimž má být právě zmíněná mediace. Mediací rozumíme metodu, při níž osoba prostředníka pomáhá rozhádaným stranám se domluvit, a pak společně hledají způsob, jak vzniklé problémy vyřeší. Tato metoda by měla být zahrnuta do nového zákona o mediaci, který je již vládou připraven a upraven. Od zákona si politici slibují odblokování civilních soudů. Ministerstvo spravedlnosti zveřejnilo jeho předběžné propočty, kdy předpokládá, že by mediátoři měli vstoupit až do 75000 sporů ročně, čímž by soudům ubylo 10% agendy. Zákon bude aplikován tak, že když k soudu přijde znesvářená dvojice bez vyhlídky domluvy, soud jednání přeruší a odkáže dvojici k mediátorovi. Mediátor by měl manžele dovést po třech sezeních k domluvě. Pokud domluva nebude i přes tato sezení možná, měl by dvojici motivovat zákon o mediaci tím, že si další sezení budou hradit ze svého.

Toto ustanovení se mi jeví jako nešťastné, protože některé případy jsou dosti složité na to, aby se daly vyřešit ve třech sezeních. Dalším problémem tohoto zákona je dle odborníků to, že osoba mediátora má mít právní vzdělání, s výjimkou mediátora rodinných sporů. Tatjana Šišková uvádí, že právní vzdělání není to nejdůležitější, protože mediátor by měl být především dobrý psycholog, který by měl umět dobře pracovat s jazykem. S tímto názorem si dovolím trochu nesouhlasit v tom smyslu, že mediátor musí splňovat obě kritéria. Soudci také nejsou vystudovaní psychologové, a přesto mají dnes takto znesvářené manžele dovést k dohodě nebo nezávisle rozhodnout dle svého nejlepšího svědomí. Mediátor by měl využívat základů psychologie, avšak

právní vzdělání by mělo být to hlavní, a to proto, že dvojici dokáže zformovat právní rámec, ve kterém se mohou pohybovat, a také jim pomáhá se zhodnocením právní realnosti jejich nároků. Obecně vzato lze říci, že v dnešní době musí být každý advokát taktik a psycholog k tomu, aby mohl úspěšně vést soudní spory.

Náplní mé práce bylo zpracování tématu vznik a zánik manželství s ohledem na majetkoprávní aspekty. Jelikož jde o velmi rozsáhlé téma a jsem limitovaná rozsahem práce, nestihla jsem postihnout všechny instituty vztahující se k tématu, ale snažila jsem se vybrat dle mého názoru ty nejdůležitější otázky v úpravě manželství a SJM.

SEZNAM ZKRATEK

SJM=společné jmění manželů

CIC=corpus iuris canonici (Kodex kanonického práva)

ZoR = zákon o rodině

KLÍČOVÁ SLOVA

manželství

sňatek

rozvod

společné jmění manželů

vypořádání

KEY WORDS

matrimony

marriage

divorce

common property of spouses

settlement

SEZNAM LITERATURY

Knížní publikace:

- V. Plecítý, M. Skřejpek, J. Salač, A. Šíma: Základy rodinného práva, Eurounion, 2001, ISBN 978-80-7380-139-7
- M. Hrušáková, Z. Králíčková: České rodinné právo, 2. opravené vydání, 2006, ISBN 80-210-2706-1 (Masarykova univerzita Brno) nebo ISBN 80-7239-104-6 (Doplněk Brno)
- S. Radvanová, M. Zuklínová: Kurs občanského práva; Instituty rodinného práva, C.H. Beck, 1999, ISBN 80-7179-183-2
- M. Knappová, J. Šveska a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III., Aspi, 2002, ISBN 80-86395-44-8
- M. Hrušáková a kol.: Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství komentář, 4. vydání, C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-061-4
- M. Holub, H. Nová, J. Hyklová: Zákon o rodině, Komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., 2007, ISBN 978-80-7201-668-6
- J. Haderka: Uzavírání manželství z hlediska právního, Academia, Praha, 2007
- S. Radvanová, J. Švestka a kol.: Občanské právo hmotné 3, díl čtvrtý: Rodinné právo, 5. jubilejní aktualizované vydání, Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-466-6
- A. Hrdina: Kanonické právo, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002, ISBN 80-86432-26-2
- J. R. Tretera: Konfesní právo a církevní právo, Jan Krigl nakladatelství výroba expedice tiskovin, 1997, ISBN 80-902045-2-X
- J. Kašný: Manželství v západní tradici, Soubor kanonických studií, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, ISBN 80-7040-921-5
- D. Němec: Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo, Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7195-065-3
- M. Nemeč: Základy kanonického práva, IURA EDITION, spol. s.r.o., ISBN 80-89047-05-X
- J. Jacoš: Církevní právo, Prešovská univerzita v Prešově, 2006, ISBN 80-8068-499-5

- J.Dvořák, J.Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2007, Aspi, ISBN 80-7357-262-1
- J.Dvořák, J.Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2011, Aspi, ISBN 978-80-7357-597-7
- O. Jehlička, J. Švestka, M. Škárová a kol.: Občanský zákoník – komentář, 8. vydání, 2003, ISBN 80-7179-063-X
- J. Dvořák: Majetkové společenství manželů, 2004, ISBN 80-86395-70-7
- J. Bureš, L. Drápal, Z. Krčmář, M.Mazanec: Občanský soudní řád, komentář II., 6. vydání, 2003, ISBN 80-7179-739-1
- J. Dvořák: Majetkové společenství manželů, Aspi, 2004, str. 117, ISBN 80-86395-70-7
- Knappová, J. Švestka a kol.: Občanské právo hmotné, sv. I, Praha: ASPI Publishing, 2002, ISBN 978-80-86395-28-9
- M. Holub, M. Pokorný, J. Bičovský: Společné jmění manželů, Praha: Linde, 2000, ISBN 80-7201-226-6
- M. Holub, M. Pokorný, J. Bičovský: Společné jmění manželů, Praha: Linde, 2009, ISBN 978-80-7201-747-8
- M. Janků: Nemovitosti koupě, prodej a další právní vztahy, Computer Press, 2006, ISBN 978-80-251-1499-5
- J. Dvořáková Závodská a kol.: Manželství a rozvody. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 19, ISBN 80-8613-134-4
- M. Hrušáková a kol.: Rodinné právo, Brno, 1995, ISBN 80-210-1113-0
- M. Hrušáková: Rozvod a paragrafy, Praha, Computer Press, 2001, ISBN 80-77226-477-X
- M.Hrušáková: Rodinné právo v aplikační praxi – Rozvod – Děti – Výživné, Praha, C.H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-293-4
- M. Francová, J. Dvořáková Závodská: Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha, 2010, ISBN: 978-80-7357-586-1
- Pocta Sentě Radvanové k 80. Narozeninám: J. Dvořák – rozvod podle §24a zákona o rodině a ochrana práv třetích osob, 2009, ISBN 978-80-7357-432-1
- Ján Duda: Katolícke manželské právo, Spišská Kapitula – Spišské Podhradie, 1996, ISBN 80-7142-041-7

- S. Štěpánová: Společné jmění manželů a podnikání, Computer Press, a.s., 2006, ISBN 80-251-1161-X
- J. Fiala, V. Korecká: Vlastnictví a nájem bytu, ALBA, 1995
- J. Salač: Nájemní smlouva jako právní důvod bydlení, Praha, 2003, nakladatelství VODNÁŘ, ISBN 80-85889-53-6
- M.Selucká, R.Petrová: Vlastnictví bytů, Computer Press, a.s., 2006, ISBN 80-251-1115-6

Odborné články a práce:

- Mgr. Jaroslava Bartoníčková: Manželství – předpoklady pro vznik a následky jeho zániku, rok ukončení duben 2009
- Bulletin advokacie číslo 1-2/2008
- Mladá fronta dnes ze dne 19.7.2011
- Právo: Jiří Vavroň: Dvě třetiny rozvedených vidí v rozvodu klady, ročník 21, číslo 276 ze dne 26.-27.listopadu 2011
- Mgr. L. Klega: Manželem i registrovaným partnerem zároveň? Bulletin advokacie, číslo 10/2007
- M. Králík: Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. Právní rozhledy, 1998, číslo 7
- Mgr. K. Součková, Mgr. R. Petrová: Otázka aplikace nevyvratitelné domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. Bulletin advokacie, číslo 12/2008
- L. Chalupa: Žaloba na vyklizení a vypořádání společného jmění, Právní rádce, 2005, číslo 5
- Bulletin advokacie, číslo 10/2011
- Z. Mikuláš, N. Hönigová, E.Piklová: I druhý manžel je ve hře, PRÁVO & BYZNYS, říjen 2011

Právní předpisy:

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – vyhláška 2009/1992 Sb. Ministerstva zahraničních věcí
- zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších

předpisů

- Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (New York 1962) – vyhláška č. 124/1968 Sb. Ministerstva zahraničních věcí
- Úmluva o právech dítěte (New York 1989) – vyhláška č. 104/1991 Sb. Ministerstva zahraničních věcí
- ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. listina základních práv a svobod
- zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Judikatura a další rozhodnutí:

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.1976, sp. zn. Cpj 179/75
- rozhodnutí č.19/1960 sbírky rozhodnutí a stanovisek
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.9.2007, sp. zn. 31 Odo 677/2007
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.2.2001, sp. zn. 30 Cdo 1865/2000
- rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 16 Ca 116/96
- náleží Ústavního soudu ČR ze dne 12.6.1996, sp. zn. II. ÚS 219/95
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.2.2004, sp. zn. Cdo 2152/2003
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.11.1999, sp. zn. 22 Cdo 837/98
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.4.2008, sp. zn. 1295/2007
- rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20.3.2002, sp. zn. 30 Ca

149/2001

- rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 24.6.1950, sp. zn. R XV 689/1950
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.11.2010, sp. zn. 21 Cdo 4817/2009
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.3.2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.9.2007, sp. zn. 22 Cdo 20/2007
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.1998, sp. zn. 22 Cdo 1622/98
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 959/2002
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.7.2000, sp. zn. 22 Cdo 726/1999
- stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.5.2010, sp. zn. Cpjn 19/2007
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.11.2003, sp. zn. 30 Cdo 1171/2002
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.12.2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.8.2005, sp. zn. 22 Cdo 2679/2004
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.5.2009, sp. zn. 26 Cdo 4077/2007
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 26 Cdo 998/2011
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.2.2004, sp. zn. 22 Co 2345/2003
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.1979, sp. zn. 3 Cz 7/79
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.7.2010, sp. zn. 26 Cdo 2823/2009

Internetové zdroje:

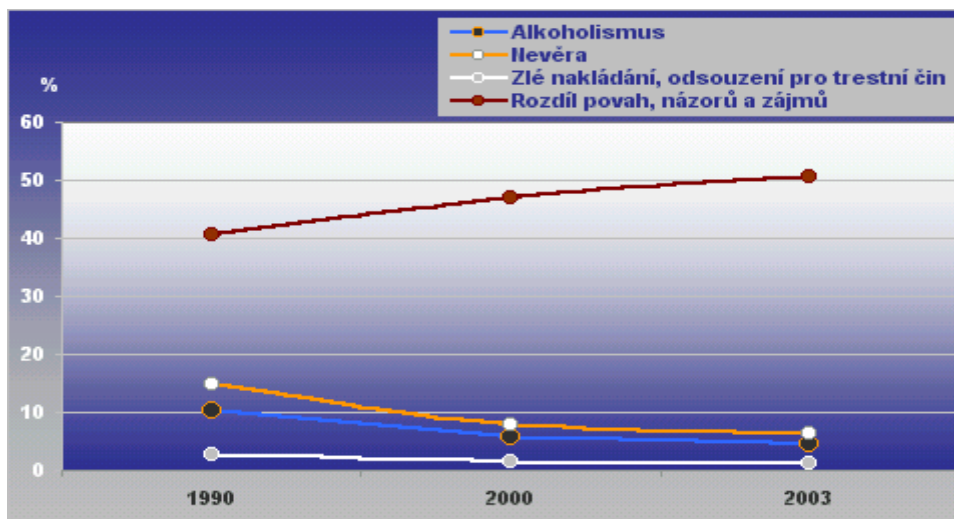
- <http://salvator.farnost.cz/index/bohosluzby-a-svatosti/svatost-manzelstvi>
- http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=46
- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhrna_rozvodovost_v_letech_1950_2010
- http://www.bip.cz/info_dokumenty_stazeni.php

SEZNAM PŘÍLOH

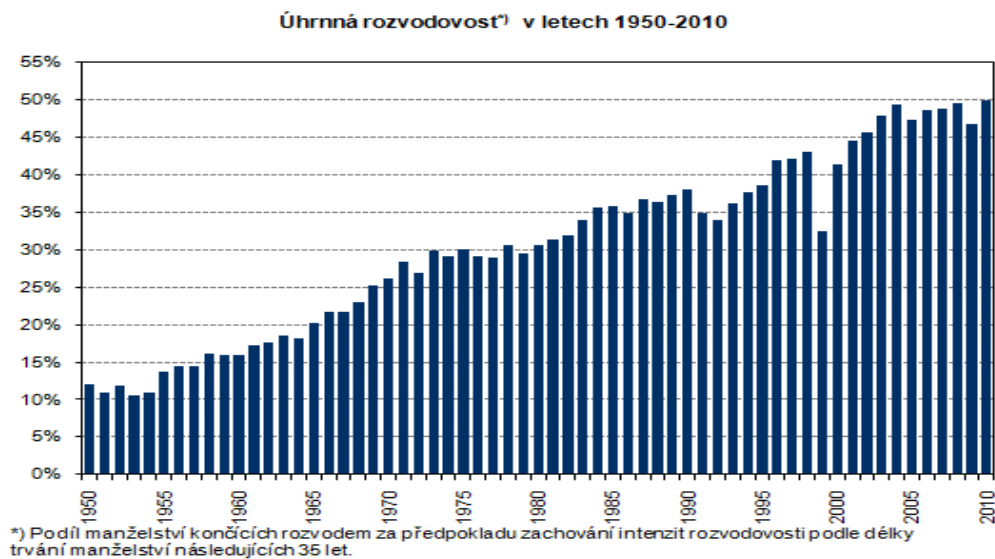
- **Příloha č.1 graf vybraných příčin rozvratu manželství na straně muže a graf úhrnné rozvodovosti v letech 1950 - 2010**
- **Příloha č. 2 vzor návrhu na rozvod manželství**
- **Příloha č. 3 vzor dohody o výkonu rodičovské zodpovědnosti**
- **Příloha č. 4 vzor dohody o vypořádání vzájemných majetkových vztahů**
- **Příloha č. 5 vzor žádosti o aplikaci pavlovského privilegia**

PŘÍLOHA Č. 1

Vývoj zastoupení vybraných příčiny rozvratu manželství na straně muže, ČR, vybrané roky¹¹⁷

Graf úhrnné rozvodovosti v letech 1950-2010¹¹⁸

117 http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=46

118 http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhurna_rozvodovost_v_letech_1950_2010

PŘÍLOHA Č. 2

**Obvodní soud pro Prahu 8
Justiční areál Na Míčáncích
ul. 28. pluku č. 1533/29b
101 00 Praha 10 - Vršovice**

V Praze dne 1.11.2011

Žalobce: Jan Novotný, r.č. 235847/2888,
bytem Praha 8, V Horkách 3, 180 00

Žalovaná: Jana Novotná, r.č. 154873/2888
bytem Praha 5, nám. Kinských 4, 150 00

Návrh na rozvod manželství

dvojmo

Přílohy: dle textu

Soudní poplatek ve výši 2.000,- Kč je uhrazen vylepením kolkové známky a prvopisu podání.

Místní příslušnost soudu je určena dle ust. § 88 písm. a) o.s.ř. poslední společné bydliště manželů bylo na Praze 8.

I.

Sňatek uzavřel žalobce s žalovanou po dlouhodobé známosti dne 8.8.1998 před Úřadem městské části Praha 8, u obou se jednalo o manželství první. Poslední společné bydliště manželů je Praha 8, V Horkách 3, 180 00. Z manželství se narodili dne 7.6.2001 nezletilý syn Jan Novotný a dne 9.8.2005 syn Martin Novotný. O úpravě poměrů, tj. výchově, výživě nezl. synů uzavřeli manželé dohodu, která byla předložena příslušnému soudu ke schválení.

Pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů, tj. výchově, výživě nezl. synů, bude doloženo bezodkladně po jeho vydání soudem a nabytí právní moci.

Důkaz: kopie oddacího listu
kopie rodných listů nezletilých dětí

II.

Manželství žalobce a žalované je již delší dobu rozvráceno, soužití se nedaří obnovit, nežijí spolu již od ledna 2011. Manželství neplní své funkce a o jeho další zachování nemá ani jeden z manželů zájem.

Manželé uzavřeli Smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení a vyživovací povinnosti dle ustanovení § 24a zákona o rodině, která je s úředně ověřenými podpisy přiložena k tomuto návrhu.

Důkaz : Smlouva o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení a vyživovací povinnosti dle § 24a zákona o rodině ze dne 20.10.2011

III.

Žalovaná tímto prohlašuje, že se zcela připojuje k návrhu na rozvod manželství a výslovně souhlasí se skutkovými tvrzeními v žalobě obsaženými. Na důkaz toho připojuje k tomuto návrhu svůj podpis.

IV.

K podání tohoto návrhu přistupuje žalobce po zralé úvaze a dohodě s žalovanou. Jsou splněny veškeré podmínky stanovené ustanovení § 24a zákona o rodině, rozvod manželství není v rozporu se zájmy nezletilého dítěte a proto žalobce navrhuje vydání tohoto:

r o z s u d k u :

- I. Manželství žalobce Jana Novotného a žalované Jany Novotné, uzavřené dne 8.8.1998 před Úřadem městské části Praha 8, se r o z v á d í .
- II. Žádný z účastníků nemá nárok na úhradu nákladů řízení.

Žalobce i žalovaná se tímto výslovně vzdávají práva osobní účasti na projednání věci o rozvod manželství a souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání.

.....
Jan Novotný

Připojuji se k tomuto návrhu:

V Praze dne 1.11.2011

.....
Jana Novotná

PŘÍLOHA Č. 3

Jana Novotná, r.č. 154873/2888

bytem Praha 5, nám. Kinských 4, 150 00
(dále jen „matka“)

a

Jan Novotný, r.č. 235847/2888,

bytem Praha 8, V Horkách 3, 180 00
(dále jen „otec“)

(matka a otec jsou dále společně označováni také jako „rodiče“ či „strany“ a jednotlivě jako „strana“)

uzavírají níže uvedeného dne, měsíce a roku ve smyslu ustanovení § 26 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění (dále jen „zákon“) tuto:

DOHODU O VÝKONU RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI

1. ÚČEL DOHODY

Účelem této dohody je upravit výchovu a výživu nezletilých dětí rodičů s důrazem na zajištění všech předpokladů potřebných pro péči a řádný vývoj nezletilých dětí.

2. PŘEDMĚT DOHODY

Předmětem této dohody je zejména (i) ujednání rodičů o tom, že nezletilé děti budou svěřeny pro dobu do rozvodu i po rozvodu do výchovy matky, (ii) závazek otce přispívat na výživu nezletilých dětí, to vše za podmínek stanovených v této dohodě.

3. PŘEHLED VÝZNAMNÝCH SKUTEČNOSTÍ

- 3.1. Manželství rodičů bylo uzavřeno dne 8.8.1998 před Úřadem městské části Praha 8. Oddací list je registrován v knize manželství matriky Úřadem městské části Praha 8 ve svazku II 69, ročník 1998, na straně 326, pod číslem řady 164. Kopie oddacího listu tvoří přílohu č.1 smlouvy.
- 3.2. Z manželství se rodičům narodili dne 7.6.2001 nezletilý syn Jan Novotný a dne 9.8.2005 syn Martin Novotný. Kopie rodných listů nezletilých synů tvoří přílohu č. 2 a 3 smlouvy.
- 3.3. Manželství rodičů v současné době neplní žádnou z funkcí předvídaných zákonem, je trvale a hluboce rozvráceno a obnovení manželského soužití nelze reálně očekávat. Rodiče spolu nevedou společnou domácnost a nežijí spolu již

od ledna roku 2011. S ohledem na uvedené skutečnosti podal otec u příslušného soudu žalobu o rozvod manželství, ke kterému se matka připojila.

- 3.4. Poměry rodičů k nezletilým dětem po dobu do rozvodu nejsou dosud upraveny.

4. VÝCHOVA DĚTÍ

Rodiče konstatují, že s ohledem na zájem nezletilých synů Jana a Martina Novotných, na stabilitě budoucího výchovného prostředí a zázemí, jakož i na náležitě kvalitě ostatních podmínek potřebných pro její zdárnou výchovu a vývoj, přihlédnuto k výchovným možnostem a schopnostem rodičů samotných, je jejich společnou vůlí, aby nezletilí synové byli v péči a výchově matky, Jany Novotné pro dobu po rozvodu manželství rodičů.

5. PŘÍSPĚVĚK NA VÝŽIVU NEZLETILÝCH DĚTÍ

- 7.1. Otec se touto dohodou zavazuje pro dobu do rozvodu i po rozvodu manželství rodičů přispívat na výživu nezletilého syna Jana Novotného částkou 1.500,- Kč (slovy: jeden tisíc pět set korun českých) měsíčně, a na nezletilého syna Martina Novotného částkou 1.500,- Kč (slovy: jeden tisíc pět set korun českých) měsíčně, a to až do jejich plnoletosti, resp. do ukončení jejich studia/přípravy do zaměstnání, nejvýše však do okamžiku, kdy se dosáhne 26. rok jejich věku.
- 7.2. Výživné na každého ze synů v celkové výši 3.000,- Kč je splatné vždy do 20. dne v měsíci předem, k rukám matky Jany Novotné, a to hotovostně proti podpisu, počínaje dnem 20.11.2011. Strany společně prohlašují, že do podpisu této dohody byla taková povinnost ze strany otce dobrovolně plněna.

6. STYK S DĚTMI

- 7.1. Rodiče se dohodli na styku otce s nezletilými syny v tomto rozsahu. Otec je oprávněn se s nezletilými stýkat:
- a. každý sudý týden v roce, vždy ve středu od ukončení školního vyučování do 20 hod;
 - b. každý lichý týden v roce, vždy v pátek od 17 hod do neděle do 16 hod;
 - c. jeden týden během jarních prázdnin v každém lichém roce;
 - d. tři týdny během letních prázdnin s tím, že je otec povinen si s matkou nezletilých dohodnout období styku vždy do 31.5. daného roku;
- 7.2. Otec převezme a odevzdá nezletilé v místě bydliště matky. Matka připraví nezletilé ke styku s otcem.

7. DALŠÍ PRÁVA A POVINNOSTI

- 7.1. Rodiče jsou povinni se navzájem informovat o všech významných skutečnostech souvisejících s životem a výchovou nezletilých synů. Rodiče jsou zejména povinni se informovat o zdravotním a psychickém stavu dětí, o jejich potřebách, studijních výsledcích, zájmech, problémech, atd.

7.2. Rodiče jsou povinni vzájemně projednat všechna významná rozhodnutí týkající se života a výchovy nezletilých dětí, zejména jejich studijní zaměření, atd.

7.3. Rodiče jsou povinni umožnit si navzájem telefonický kontakt s nezletilými dětmi, při respektování ochrany zdraví a výchovy nezletilých dětí.

8. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

8.1. Strany se zavazují, že budou vystupovat v souladu s oprávněnými zájmy druhé strany a v souladu s účelem této dohody, a že uskuteční veškeré právní a jiné úkony, které se ukáží být nezbytné pro dosažení účelu této dohody a ochranu zájmů nezletilých dětí.

8.2. Tato dohoda tvoří úplnou dohodu mezi stranami v záležitostech touto dohodou upravených a nahrazuje ve vztahu k těmto záležitostem veškerá předchozí ústní i písemná ujednání a dohody.

8.3. Strany se zavazují řešit spory vzniklé v souvislosti s touto dohodou především smírnou cestou. Spory, jež nebude možné v přiměřené době vyřešit smírem, budou řešeny, pokud nebude dohodnuto jinak, příslušným soudem ČR.

8.4. Tato dohoda je podepsána v čtyřech (4) vyhotoveních. Každá strana obdrží jedno (1) vyhotovení dohody, jedno (1) vyhotovení je určeno pro potřeby soudu a jedno (1) vyhotovení je určeno pro potřeby orgánu péče o děti.

8.5. Tato dohoda nabývá platnosti i účinnosti ve smyslu ust. § 26 odst. 3 zákona dnem právní moci rozsudku příslušného soudu, kterým bude schválena.

8.6. Na důkaz souhlasu s obsahem a zněním této dohody, jakož i toho, že tuto dohodu uzavřeli oba rodiče na základě své svobodné a pravé vůle, nikoliv pod nátlakem ani v omylu, strany tuto dohodu podepsaly následovně:

V Praze dne 10.10.2011

V Praze dne 10.10.2011

Jana Novotná

Jan Novotný

- Přílohy:*
1. *kopie oddacího listu rodičů*
 2. *kopie rodného listu Jana Novotného*
 3. *kopie rodného listu Martina Novotného*

PŘÍLOHA Č. 4

Jana Novotná, r.č. 154873/2888

bytem Praha 5, nám. Kinských 4, 150 00
„na straně jedné“

a

Jan Novotný, r.č. 235847/2888,

bytem Praha 8, V Horkách 3, 180 00
„na straně druhé“

(účastníci této smlouvy jsou dále též samostatně nazýváni jako „strana“, „smluvní strana“, společně jako „strany“, „smluvní strany“ či „manželé“)

uzavřely níže uvedeného dne, měsíce a roku ve smyslu ust. § 24a odst. 1 písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ust. § 149 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, tuto:

DOHODA O VYPOŘÁDÁNÍ VZÁJEMNÝCH MAJETKOVÝCH VZTAHŮ

1. ÚČEL SMLOUVY

- 1.1 Účelem této smlouvy je dosáhnout pro dobu po rozvodu manželství smluvních stran úplného a konečného vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely
- 1.2 V návaznosti na výše uvedené smluvní strany shodně prohlašují, že uzavřeli manželství dne 8.8.1998 před Úřadem městské části Praha 8, u obou se jednalo o manželství první. Poslední společné bydliště manželů bylo na adrese Praha 8, V Horkách 3, 180 00. Z manželství se narodili 7.6.2001 nezletilý syn Jan Novotný a dne 9.8.2005 nezletilý syn Martin Novotný
- 1.3 Smluvní strany mají zájem na rozvodu jejich manželství zjednodušenou formou, proto s ohledem na ust. § 24a odst. 1 písm. a) zákona o rodině uzavírají tuto smlouvu.

2. PŘEDMĚT SMLOUVY

Předmětem této smlouvy je (i) vypořádání majetkových vztahů, (ii) stanovení práv a povinností dotýkajících se společného bydlení, (iii) stanovení podmínek vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, a (iv) vymezení dalších práv a povinností smluvních stran pro dobu po rozvodu.

3. MAJETKOVÉ VZTAHY

- 3.1 Smluvní strany shodně prohlašují, že jejich společné jmění manželů je ke dni podpisu této smlouvy tvořeno níže uvedenými majetkovými hodnotami a pohledávkami:
- (A) byt o velikosti 2+1 v 1.podlaží v domě čp. 167 v ulici Důlní 6, Praha 6
 - (B) účet č. 8765498732/0800 vedený u České spořitelny a.s.
- 3.2 Smluvní strany shodně prohlašují, že do jejich společného jmění manželů ke dni podpisu této smlouvy nespádají žádné závazky ani dluhy nad rámec běžných plateb.
- 3.3 Smluvní strany se výslovně dohodly, že všechna jejich práva k výše uvedenému společnému majetku se vypořádají takto:
- (A) Pokud jde o byt, tak okamžikem právní moci rozsudku, kterým zanikne manželství smluvních stran, se výlučným osobním uživatelem výše uvedeného bytu stane paní Jana Novotná. Panu Vladimíru Královi náleží jako odstupné částka 100.000,-Kč, které mu bude zapláceno paní Janou Novotnou ke dni 30.1.2012.
- (B) Pokud jde o výše uvedený bankovní účet a finanční prostředky na něm uložené, tak ten se okamžikem právní moci rozsudku, kterým zanikne manželství smluvních stran, stává osobním účtem Jana Novotného.
- (C) Ohledně všech ostatních movitých věcí a majetkových práv manželům společným platí, že okamžikem právní moci rozsudku, kterým zanikne manželství smluvních stran, jsou ve výlučném a nedílném majetku či dispozici té ze stran, která je pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník či oprávněný užívá.
- 3.4 Do společného jmění manželů nespádá parcela p.č. 643/6 o výměře 1590 m² (orná půda) v k.ú. Sázava. Tento pozemek je zapsán na LV č. 1111 pro obec Sázava nad Sázavou, k.ú. Sázava u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, který nabyla Jana Novotná darovací smlouvou ze dne 1.5.2000. Dále pak do společného jmění manželů nespádá osobní automobil Jany Novotné, který nabyla dědictvím.
- 3.5 Smluvní strany prohlašují, že neví o žádném dalším majetku nikoliv nepatrné hodnoty, který by se měl stát předmětem této smlouvy a nebyl touto smlouvou vypořádán. V případě, že by však takový majetek vyšel najevo, připadá tento do vlastnictví té strany, která jej užívala ke dni uzavření této smlouvy, ledaže by se smluvní strany dohodly jinak.
- 3.6 Ohledně ostatních movitých věcí nepatrné hodnoty se smluvní strany dohodly, že tyto jednotlivé majetkové hodnoty se stanou výlučným vlastnictvím té strany, která je má ke dni podpisu této smlouvy v držení a užívá je.

- 3.7 Smluvní strany prohlašují, že věci, které případně strany nabudou do jejich společného jmění manželů od podpisu této smlouvy do její účinnosti, se stanou výlučným vlastnictvím té strany, která se zasloužila o jejich nabytí, tj. která vynaložila na jejich získání finanční prostředky.
- 3.8 Smluvní strany se zavazují, že ode dne podpisu této smlouvy do její účinnosti se nezavážou k žádnému závazku, který by spadal do společného jmění manželů. V případě, že některá z nich by v rozporu s předchozí větou přijala závazek náležející do společného jmění manželů smluvních stran, pak je tato strana povinna takový závazek vypořádat výlučně na své náklady. Bude-li se věřitel z takového závazku domáhat úhrady závazku přejatého a přijatého jedním z manželů podle tohoto ujednání po druhém manželovi, je tento manžel, který dluh splnil, oprávněn požadovat po druhém manželovi náhradu za plnění poskytnutá věřiteli, příp. je tento manžel oprávněn započíst tuto svou pohledávku vůči pohledávce, kterou za ním má druhý manžel dle této smlouvy. V případě, že nebude započtení možné, je druhý manžel povinen náhradu plnění poskytnout do 15 dnů ode dne jejího uplatnění.
- 3.9 Obě strany prohlašují, že uvedené vypořádání dle dohody stran zohledňuje hodnotu majetku ve společném jmění manželů a dle názoru obou stran představuje spravedlivé vypořádání.

4. FINANČNÍ VYPOŘÁDÁNÍ SMLUVNÍCH STRAN

- 4.1 Manželé se dohodli, že za účelem vypořádání společného jmění manželů, nad rámec vypořádání spočívajícího v rozdělení společného majetku, pohledávek a závazků, jak uvedeno v oddíle 3, nebude ani jedna ze stran po druhé straně ničeho požadovat.

5. PRÁVA A POVINNOSTI DOTÝKAJÍCÍ SE SPOLEČNÉHO BYDLENÍ

- 5.1 Smluvní strany dále prohlašují, že jejich bytové potřeba je zajištěna.
- 5.2 Právo bydlení obou smluvních stran svědčící k bytu č.2 v domě čp. 167, ul. v ulici Důlní 6, Praha 6, bude změněno po rozvodu manželství na výlučné osobní užívání bytu Janou Novotnou, přičemž se obě strany zavazují podat návrh na vklad do katastru nemovitostí, aby došlo k souladu se skutečným stavem.
- 5.3 Tímto považují strany veškerá svá práva společného bydlení za vypořádaná a prohlašují, že mezi nimi nejsou jakákoliv jiná v této smlouvě neuvedená práva společného bydlení.

6. VÝŽIVNÉ MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY

- 6.1 Smluvní strany shodně prohlašují, že (a to i s přihlédnutím k vypořádání majetku ve společném jmění manželů a dalším skutečností uvedeným v této smlouvě) po sobě vzájemně nepožadují výživné ve smyslu ust. § 92 a § 93 zákona o rodině.

7. ZÁNIK OSTATNÍCH ZÁVAZKŮ

- 7.1 Jakékoliv vzájemné závazky stran, které nejsou upraveny touto smlouvou, ať již z jakéhokoli důvodu, ke dni podpisu této smlouvy zanikají.
- 7.2 Pro odstranění jakýchkoliv pochybností je výslovně sjednáno, že účinností této smlouvy budou mezi panem Janem Novotným a paní Janou Novotnou existovat pouze a výlučně závazky předvídané touto smlouvou. Bez jakéhokoli omezení platí, že pokud by bylo vypořádání vzájemných vztahů provedené touto smlouvou, jak je uvedeno výše v člancích 3. – 6. této smlouvy, prohlášeno soudem za neúplné, neúčinné či neplatné nebo se stalo neplatným z jiného důvodu, nebude mít tato skutečnost jakýkoli vliv na závazky stran převzaté v této smlouvě a smluvní strany se zavazují (i) nahradit neplatná či neúčinná ustanovení této smlouvy platnými a účinnými ustanoveními, a (ii) učinit jakékoliv a všechny další právní či jiné úkony potřebné pro to, aby se závazky z této smlouvy staly úplnými, platnými a účinnými tak, aby byl zachován a naplněn úmysl stran zcela vypořádat vzájemné vztahy pro dobu po rozvodu jejich manželství.

8. PROHLÁŠENÍ A ZÁRUKY STRAN

- 8.1 Strany prohlašují s veškerou odpovědností, každá samostatně, že v den podpisu této smlouvy a s výhradou uvedenou níže v odstavci (a) a (c), po dobu platnosti a účinnosti této smlouvy:
- (a) jsou oprávněny tuto smlouvu řádně uzavřít a plnit, a to bez jakýchkoli dalších souhlasů, povolení i oznámení;
 - (b) uzavřením této smlouvy není a nebude porušen jakýkoli jiný závazek příslušné strany;
 - (c) jsou oprávněnými osobami vzhledem k příslušným právům uvedeným v článku 3, 4 a 5 této smlouvy.

9. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

- 9.1 Odstoupení. Smlouva může být kteroukoli stranou ukončena pouze odstoupením postupem a z důvodu uvedených v zákoně 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- 9.2 Oddělitelnost. Případná neplatnost právních úkonů stran dosud učiněných v souvislosti s vypořádáním vzájemných vztahů, nebude znamenat neplatnost této

smlouvy. Případná neplatnost jakéhokoliv ustanovení jakékoliv smlouvy neznamená neplatnost této smlouvy.

- 9.3 Důvěrný charakter informací. Tato smlouva a veškeré informace a dokumenty s ní související mají důvěrný charakter, a žádná strana nebude oprávněna bez souhlasu druhé strany zpřístupnit tyto informace třetím osobám, s výjimkou případu, kdy je zpřístupnění těchto informací vyžadováno právními předpisy, nebo příslušnými orgány na základě právních předpisů, nebo jedná-li se o informace již veřejně přístupné nebo těmto osobám již známé, nebo bude-li se jednat o zpřístupnění informací nejbližším rodinným příslušníkům (tj. rodičům a sourozencům) a případně, druhovi, se kterým některá strana sdílí společnou domácnost. V případě zpřístupnění informací nejbližším rodinným příslušníkům či druhovi je smluvní strana poskytující informace povinna zajistit, aby žádná ze zpřístupněných informací nebyla osobami, jimž byly informace sděleny, poskytnuta jakékoli třetí osobě.
- 9.4 Součinnost. Strany se zavazují, že budou vystupovat v souladu s oprávněnými zájmy druhé strany a v souladu s účelem této smlouvy, a že uskuteční veškeré právní a jiné úkony, které se ukáží být nezbytné pro dosažení účelu této smlouvy.
- 9.5 Změny a doplňky. Tato smlouva tvoří úplnou dohodu mezi stranami v záležitostech touto smlouvou upravených a nahrazuje ve vztahu k těmto záležitostem veškerá předchozí ústní i písemná ujednání a dohody. Jakékoliv změny nebo dodatky této smlouvy musí být učiněny písemnou formou a podepsány oběma stranami této smlouvy.
- 9.6 Řešení sporů. Strany se zavazují řešit spory vzniklé v souvislosti s touto smlouvou především smírnou cestou. Spory, jež nebude možné v přiměřené době vyřešit smírem, budou řešeny, pokud nebude dohodnuto jinak, příslušným soudem ČR.
- 9.7 Rozdělení výtisků. Tato smlouva bude podepsána v pěti vyhotoveních. Každá strana obdrží jedno vyhotovení smlouvy, jedno vyhotovení je určeno soudu pro účely řízení o rozvodu manželství smluvních stran.
- 9.8 Platnost a účinnost. Tato smlouva nabývá platnosti dnem jejího podpisu oběma stranami, účinnosti pak dnem právní moci rozsudku o rozvodu jejich manželství.
- 9.9 Podpisy stran. Na důkaz souhlasu s výše uvedeným strany tuto smlouvu podepsaly následovně:

V Praze dne 11.10. 2011

V Praze dne 11.10.2011

.....
Jana Novotná

.....
Jan Novotný

PŘÍLOHA Č. 5

Žádost o aplikaci pavlovského privilegia¹¹⁹

Římskokatolická farnost.....
č.j. dne.....

Věc: Žádost o zrušení manželství na základě pavlovského privilegia podle kán. 1143 CIC

Dne..... uzavřeli na občanské manželství

Žadatel (ka): titul, jméno a příjmení.....

datum a místo narození..... rodné příjmení

datum a místo křtu..... v církvi (obřadu).....

(event. kdy a kde hodlá být pokřtěn / a.....)

bydliště

stav před občanským sňatkem.....

a

Nežádající strana: titul, jméno a příjmení

datum a místo narození..... rodné příjmení

bydliště

stav před občanským sňatkem.....

Jak bylo prokázáno, že nežádající strana nebyla pokřtěna.....

Občanské manželství bylo rozvedeno před soudem

rozsudkem č. ze dne, který nabyl právní moci dne

Rozpad manželství zavinił.....

Interpelace nežádající strany podle kán. 1144 CIC

byla učiněna dne..... s výsledkem

nebyla učiněna z důvodu:

Žadatel (ka) chce uzavřít nové manželství s:

titul, jméno a příjmení rodné příjmení

datum a místo narození..... stav před sňatkem

datum a místo křtu..... v církvi (obřadu).....

bydliště náboženské vyznání.....

Jménem žadatele / žadatelky.....žádám o zrušení manželství na základě pavlovského privilegia.

L.S.

.....
farář (administrátor)

119 http://www.bip.cz/info_dokumenty_stazeni.php

Abstrakt

Cílem diplomové práce s názvem Vznik a zánik manželství s ohledem na majetkoprávní aspekty je analýza institutů manželství a společného jmění manželů. Tyto instituty jsou charakterizovány z hlediska jejich vzniku, trvání a zániku.

Práce je rozložena do šesti kapitol, z nichž čtyři kapitoly se týkají vzniku a zániku manželství a zbylé dvě upravují společné jmění manželů. Kromě těchto částí má práce ještě na začátku úvod a na konci závěr.

Kapitola č. 1 upravuje vznik manželství z hlediska civilního práva, v níž je rozebrán pojem a účel manželství, zásnuby, předpoklady manželství a sňatku (způsobilost k manželství, sňatečné prohlášení a sňatečný obřad), předoddavkové řízení (žádost a doklady, osvědčení), zvláštní způsoby uzavření manželství (uzavření manželství zástupcem, uzavření manželství v cizině, uzavření manželství v přímém ohrožení života snoubence) a nakonec právní následky sňatku.

Kapitola č. 2 obsahuje pojednání o vzniku manželství z hlediska církevního práva. Je zde popsáno pojetí manželského sňatku církevním právem, zásnuby a příprava na manželství, hlavní překážky manželství a vznik církevního sňatku z hlediska uzavření řádnou, mimořádnou a tajnou formou.

Kapitola č. 3 pojednává o vzniku společného jmění manželů, v níž je podrobněji upraven předmět SJM, jednotlivé způsoby nabývání do SJM (na základě smlouvy a na základě jiných právních skutečností) a nabývání majetku mimo režim SJM.

V kapitole č. 4 je rozebrán zánik manželství z pohledu civilního práva, čili zánik manželství smrtí jednoho či obou manželů nebo rozvodem a právní následky rozvodu manželství.

Pátá kapitola se zabývá úpravou zániku manželství v církevním právu a podrobněji pojednává o smrti jednoho z manželů či obou manželů, prohlášením o neplatnosti manželství a v závěru církevním rozvázáním sňatku.

Poslední kapitola je věnována zániku společného jmění manželů. První část tohoto oddílu je věnována zániku SJM v důsledku zániku manželství, druhá část obsahuje zánik SJM za manželství, třetí část se zabývá vypořádáním SJM, v níž jsou blíže upraveny zásady vypořádání, vypořádání dohodou, vypořádání soudním rozhodnutím a nakonec vypořádání na základě zákonné domněnky. Poslední část pojednává o vypořádání společného bydlení.

V závěru práce je obsaženo srovnání dnešní právní úpravy s novou právní úpravou a pojednání o připravovaném zákonu o mediaci, resp. o institutu mediátora v soukromoprávních vztazích.

Abstract

The purpose of my thesis entitled „Formation and termination of marriage with regard to the proprietary aspects,, is the analysis of institutions of marriage and the community property. These institutions are characterized in terms of their formation, existence and termination.

The thesis is composed of six chapters, four of them dealing with formation and termination of the marriage and two of them dealing with community property. Besides these six chapters the paper also contains the introduction and the conclusion.

Chapter number one contains the formation of the marriage in terms of civil law, which is analyzed marriage, betrothment, assumptions of marriage and nuptials (eligibility for marriage, wedding statement and celebration of a betrothal), proceedings before marriage (application and documents, certificates), special ways of marriage (formation of marriage by agent, formation of marriage abroad, formation of marriage in direct danger to life fiancé) and legal consequences of nuptials.

Chapter number two contains the formation of the marriage in terms of canon law. There is described concept of marriage in canon law, betrothal and marriage preparation, the main obstacles of marriage and formation of canon nuptials in terms of closure of the ordinary, extraordinary and secret form.

Chapter number three analyzes formation of the community property, which is adjusted the object of community property, different ways to acquire to the community property (based on contracts and other legal facts) and acquisition of property outside the regime of community property.

The fifth chapter deals with the termination of marriage in canon law and in more details deals with the death of one spouse or both spouses, the declaration of nullity of marriage and at the end termination of marriage in canon law.

The last chapter is devoted to the termination of community property. The first part of this chapter is devoted the termination of community property caused by termination of marriage, the second part contains termination of community property during the marriage, third part contains settlement of the community property , which are closely regulated by the principles of settlement, the settlement by agreement, settlement by court order and finally settle on the basis of the statutory presumption. The last part deals with the settlement of the housing.

In conclusion, the work includes comparison of today's legislation with new legislation and concept about prepared a treatise on the law on mediation, respectively. Institute of mediator in private relations.